

Jenni Äärelä

SOSIAALITOIMEN NUORILLE TYÖTTÖMILLE ANTAMAN OHJAUKSEN ARVIOINTI JA MERKITYS ELÄMÄNHALLINNALLE

Kyselytutkimus Sodankylässä

**SOSIAALITOIMEN NUORILLE TYÖTTÖMILLE ANTAMAN
OHJAUKSEN ARVIOINTI JA MERKITYS ELÄMÄNHALLINNALLE**

Kyselytutkimus Sodankylässä

Jenni Äärelä
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä: Äärelä Jenni

Opinnäytetyön nimi: Sosiaalitoimen työttömille nuorille antaman ohjauksen arviointi ja merkitys elämänhallinnalle : Kyselytutkimus Sodankylässä

Työn ohjaajat: Bakala Kaija & Kokko Seija

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2011

Sivumäärä: 66 + 3 liitettä

Tutkimus on kuvaileva tutkimus Sodankylän sosiaalitoimen antaman ohjauksen merkityksestä nuorten työttömien elämänhallinnalle työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen keinoin. Ohjausta annetaan muun muassa kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin kuuluville asiakkaille. Tutkimusongelmia on kaksi: kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvion mukaan ja mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämänhallinnalleen. Toimeksianto tutkimukselle saatiin Sodankylän kunnan sosiaalitoimelta. Tutkimuksesta saadun tiedon avulla Sodankylän sosiaalitoimi voi kehittää nuorille työttömille antamaansa ohjausta.

Sodankylässä kuntouttavaa työtoimintaa ohjaa sosiaalitoimessa kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja. Tietoperusta koostuu kuntouttavan työtoiminnan lisäksi palveluohjauksesta ja tarkemmin voimavaralähtöisestä palveluohjauksesta sekä elämänhallinnasta. Elämänhallinnan saavuttaminen liittyy kuntouttavan työtoiminnan tavoitteistoon.

Tutkimus on survey, jonka aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella. Tutkimuksen perusjoukko on sodankyläläiset 18–25-vuotiaat nuoret, jotka kuuluvat kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin. Heitä on sosiaalitoimen arvion mukaan noin 50 henkilöä. Perusjoukosta otettiin otanta aikaa rajaamalla, siten että tiettyinä aikana ohjauksessa käyneet perusjoukkoon kuuluvat henkilöt saivat osallistua tutkimukseen halutessaan. Vastauksia saatiin 16 kappaletta, joista otettiin huomioon 15 kappaletta (30 % arvioidusta perusjoukosta). Kyselyn tulokset analysoitiin käyttämällä SPSS 17.0 for Windows- ohjelmaa. Tilastollisina tunnuslukuina käytettiin yksittäisten muuttujien frekvenssi- ja prosenttijakaumia.

Tutkimuksen tulosten mukaan ohjaus on melko onnistunutta. Keskeiset kehittämisalueet ohjauksessa ovat luottamussuhteen syventäminen, ohjaajan tuesta riippuvaisuuden vähentäminen ja oppilaitokseen ohjauksen kehittäminen. Ohjauksen merkitys nuorten elämänhallinnalle on selkeää, mutta täysin varmoja ohjauksen merkityksestä useilla elämänhallinnan osa-alueilla oli alle puolet vastaajista. Ohjauksen onnistuneisuuden perusteella ohjauksen merkityksen elämänhallinnalle olisi voinut olettaa olevan hieman suurempi.

Asiasanat: elämänhallinta, kuntouttava työtoiminta, nuoret, ohjaus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Author: Äärelä Jenni

Title of thesis: Evaluation of the Life Control Guidance Given to the Young Unemployed by Social Welfare Office at Sodankylä

Supervisors: Bakala Kaija & Kokko Seija

Term and year: Autumn 2011

Number of pages: 66 + 3 appendices

BACKGROUND: The assignment of this study was received from the Social Department of Sodankylä. Rehabilitative work in Finland is based on law. The law defines two major objectives which are to offer ways for the unemployed to get employed and to help them to achieve life control. Life control is an important concept when youth is considered. Rehabilitative work is often managed by a social worker who exploits the means of case management.

AIM: This study was a descriptive study about the opinions of the young unemployed in Sodankylä. There were two study questions: How successful has the guidance been according to the young unemployed? What is the meaningfulness of the life control guidance like for the young unemployed from their perspective?

METHOD: The study was a survey for which the data was collected using a structured questionnaire. The population of the study consisted of all the unemployed of Sodankylä who were between 18 to 25 years old and who fell within the scope of the law about rehabilitative work (circa 50). The sample was taken from the population by choosing all the members who visited the social welfare office at a given time. The data was obtained in April and May 2011. The reply percentage was 30. The results were analyzed with the SPSS 17.0 Guide to Data Analysis. Frequency and percent distribution of single variable were used as statistical indicators.

RESULTS: According to the study the guidance was successful. The main development areas were to deepen the relationship of trust, reduce the dependence from the support of the social worker and to develop guidance at schools. The meaningfulness of the life control guidance for the young unemployed from their perspective was clear, but more than half of them were uncertain about the meaningfulness of guidance in certain areas of life control.

CONCLUSION: The meaningfulness of the life control guidance for the young unemployed from their perspective could have been better compared to how successful the guidance was.

Keywords: life control, rehabilitative work, young people, guidance

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	6
2 NUORET KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA	8
2.1 Kuntouttava työtoiminta.....	8
2.2 Nuorten kuntouttava työtoiminta Sodankylässä	10
3 NUORTEN ELÄMÄNHALLINTA	12
4 NUORTEN OHJAUS ELÄMÄNHALLINNAN, KOULUTUKSEN JA TYÖLLISTYMISEN TUKEMISEKSI	14
4.1 Työttömien ohjaus.....	14
4.2 Palveluohjaus.....	15
4.3 Voimavaralähtöisyys ohjauksessa	16
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄ	19
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
6.1 Tutkimusmenetelmän valinta	20
6.2 Kyselylomakkeen ja saatekirjeen laadinta.....	21
6.3 Aineistonkeruu	23
6.4 Aineiston analysointi	24
7 TULOKSET	25
7.1 Perustiedot.....	25
7.2 Ohjauksen onnistuneisuus	27
7.3 Ohjauksen merkitys elämännhallinnalle	39
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8.1 Ohjauksen onnistuneisuus	51
8.2 Ohjauksen merkitys elämännhallinnalle	53
9 POHDINTA	56
9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	58
9.2 Oma oppiminen ja omien oppimistavoitteiden saavuttaminen	61
LÄHTEET	63
LIITTEET.....	67

1 JOHDANTO

Elämänhallinta on taitoa tunnistaa itsensä kykyineen ainutkertaisena yksilönä ja nähdä oma paikkansa yhteiskunnassa siten, että se on realistisesti saavutettavissa. Kun nuori kadottaa elämänhallintansa, hän tuntee vaikutusvaltansa omaan elämäänsä olevan vähäistä (Paju & Vehviläinen 2001, 69, 70, 112). Elämänhallintaa voidaan tukea ohjauksen avulla. Palveluohjauksessa keskeisiä periaatteita ovat asiakkaan palvelutarpeen tunnistaminen, ohjaus ja neuvonta. Näiden periaatteiden toteutumiseksi ohjaajalla on oltava tietoa olemassa olevista palveluista ja kykyä ohjata asiakas sopivien palveluiden piiriin. (Pietiläinen & Seppälä 2003 12–16.) Tässä tutkimuksessa elämänhallintaa on tarkasteltu työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen osalta, koska Sodankylän sosiaalitoimen työttömille nuorille antaman ohjauksen tavoitteena on saada nuoret kiinnittymään työelämään tai koulutukseen.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan 2.3.2001. Sen tarkoituksena on säätää niistä toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja muuhun työhallinnon tarjoamaan työllistymistä edistävään toimenpiteeseen. Kuntouttavan työtoiminnan pääasiallisiksi tavoitteiksi on määritelty kaksi päätavoitetta: avata pitkään työttömänä olleille väylä suoraan työhön tai ensiksi työvoimahallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin ja sen jälkeen työhön sekä lisätä toimintaan osallistuvan asiakkaan elämänhallintakykyä. (Lindqvist, Oksala & Pihlman 2001, 13, 46.) Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteiston mukaisesti nuorten työttömien ohjauksessa on elämänhallinnan lisäksi hyödynnettävä ohjaukseen liittyvää tietoa. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty tietoa työttömien ohjauksesta, palveluohjauksesta ja tarkemmin voimavaroalähtöisestä palveluohjauksesta.

Tutkimuksen tarkoitus on kuvata Sodankylän sosiaalitoimen 18–25-vuotiaille kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin kuuluville nuorille antaman ohjauksen

merkitystä heidän elämänhallintansa tukemiseksi työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen keinoin nuorten näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää nuorten ohjausta, jotta nuorten syrjäytymistä pystyttäisiin ehkäisemään mahdollisimman tehokkaasti. Tutkimus on kvantitatiivinen ja kuvaileva. Tutkimusongelmia on kaksi: kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvion mukaan ja mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämänhallinnalleen.

Sain toimeksiannon opinnäytetyölle Sodankylän kunnan sosiaalitoimelta. Sosiaalityötä Sodankylän sosiaalitoimessa on kehitetty suunnitelmallisesti vuosina 2004–2008 Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Yhdessä voimistuen -hankkeessa sekä Lapin sosiaalityön kehittämisyksikössä. Vuosina 2007–2008 kehittämisen painopiste on ollut sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimisessa ja arvioimisessa. Eniten syrjäytymisvaarassa oleville nuorille on tarjottu mahdollisuutta oman sosiaalityöntekijän palveluihin, joiden vaikuttavuutta arvioidaan sekä laadullisin että määrällisin mittarein. (Aikio-Mustonen & Kumpula 2009). Vaikuttavuuden arviointi on koettu Sodankylän sosiaalitoimessa hyödylliseksi. Tämän seurauksena Sodankylän sosiaalitoimi toivoi minun tutkivan myös kuntouttavan työtoiminnan ohjauksen onnistumista ja merkitystä sodankyläläisille nuorille. (Wikström helmikuu 2011, keskustelu.)

Opinnäytetyöni syventää osaamistani sosionomin (AMK) ammatissa. Opinnäytetyötä tehdessäni opin muun muassa reflektiivistä kehittämisosaamista, sillä tutkimuksen vaiheet tulevat tutuiksi ja opin itse tuottamaan uutta tietoa. Opinnäytetyöni syvensi osaamistani ohjauksen osalta sekä antoi minulle opintojaksoja parempia valmiuksia työskennellä nuorten parissa. Lisäksi opinnäytetyön tekeminen auttoi minua luomaan ammatillisia verkostoja kotipaikkakunnalleni Sodankylään, sillä olen tehnyt paljon yhteistyötä opinnäytetyön vuoksi Sodankylän sosiaalitoimen kanssa.

2 NUORET KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA

Nuorten asemaa yhteiskunnassa pyritään määrittelemään nuorisolaissa (27.1.2006/72). Nuorisolain (27.1.2006/72) tavoitteena on mahdollistaa nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, edistää nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolaissa (27.1.2006/72) nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. Laki määrittelee nuorisotyön ja politiikan kuuluvan kunnan tehtäviin, ja sitä voidaan toteuttaa lain mukaan monialaisena yhteistyönä sekä yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Myös laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) ottaa huomioon nuoret alle 25-vuotiaat omana ryhmänään.

Edellä mainitut lait velvoittavat kunnat ohjaamaan työttömiä nuoria, jotta he kiinnittyisivät yhteiskuntaan eivätkä siten syrjäytyisi. Keskityn tässä tutkimuksessa enemmän lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189), sillä Sodankylän sosiaalitoimi haluaa nimenomaan tietoa siitä, miten he voisivat kehittää nuorten asiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan ohjausta Sodankylässä. Nuorilla asiakkailla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan 18–25-vuotiaita henkilöitä. Tämä ikärajaus perustuu lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta.

2.1 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain (17.9.1982/710) 17 §:n mukainen sosiaalipalvelu, jonka järjestäminen perustuu viranomaisen tekemään päätökseen. Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) säädetään toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja muuhun työhallinnon tarjoamaan työllistymistä edistävään toimenpiteeseen. Laissa säädetään myös toimenpiteisiin osallistuvan henkilön oikeuksista

ja velvollisuuksista. Kunta vastaa kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä lain mukaisesti ja aktivointisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. (Lindqvist ym. 2001, 46.)

Aktivointisuunnitelma tehdään viranomaisen aloitteesta työttömälle toimeentulotuen tai työmarkkinatuen saajalle. Käytännössä aktivointisuunnitelman laativat sosiaalityöntekijä ja työvoimaneuvoja yhdessä asiakkaan kanssa. Jos aktivointisuunnitelmaan sisällytetään kuntouttavaa työtoimintaa, voi aktivointisuunnitelman tekoon myöhemmässä vaiheessa osallistua myös kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja. Aktivointisuunnitelmaan merkitään asiakkaan koulutusta ja työuraa koskevat tiedot, arvio aikaisempien työllistymistä edistävien toimenpiteiden vaikuttavuudesta, arvio aikaisempien työnhakusuunnitelmien ja kunnan tekemien asiakasta koskevien suunnitelmien toteutumisesta sekä toimenpiteet, jotka voivat olla työtarjouksia, työllistymistä edistäviä toimenpiteitä, kuntouttavaa työtoimintaa, muita sosiaalipalveluja sekä terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja. Jos aktivointisuunnitelmaan sisältyy kuntouttava työtoiminta, se on tältä osin päivitettävä 3-24 kuukauden välein. (Lindqvist ym. 2001, 17–25).

Kuntouttavalle työtoiminnalle on määritelty kaksi päätavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena on avata pitkään työttömänä olleille väylä suoraan työhön tai ensiksi työvoimahallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin ja sen jälkeen työhön. Toisena kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on lisätä toimintaan osallistuvan asiakkaan elämänhallintakykyä. (Lindqvist ym. 2001, 13.) Näihin tavoitteisiin on päästy, sillä Kemppaisen (2004) mukaan kuntouttava työtoiminta on muodostunut aktiivisen sosiaalipolitiikan yhdeksi keinoksi ylläpitää henkilöiden toimintakykyä ja parantaa henkilöiden elämänhallintaa. Lisäksi kuntouttava työtoiminta luo edellytyksiä siirtyä välityömarkkinoille tai suoraan avoimille työmarkkinoille.

Lakia kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) sovelletaan sekä 25 vuotta täyttäneisiin työmarkkinatukeen oikeutettuihin tai toimeentulotukea saaviin henkilöihin että alle 25-vuotiaisiin työmarkkinatukeen oikeutettuihin tai toimeentulotukea saaviin henkilöihin tietyin ehdoin. Alle 25-vuotias työmarkkinatukeen oikeutettu tai toimeentulotukea saava henkilö kuuluu kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin, kun hänelle on laadittu työllistymissuunnitelma ja hän on työttömyy-

den perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana tai työttömyyspäivärahauden ajan työttömyyspäivärahaa. Lain piiriin kuuluvat myös ne alle 25-vuotiaat henkilöt, joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen. (Lindqvist ym. 2001, 14.)

Kuntouttava työtoiminta tulisi järjestää siten, että se vastaa sisällöltään jokaisen osallistujan yksilöllisiä tarpeita. Kuntouttavan työtoiminnan sisällön kehittäminen edellyttää, että asiakkaita ohjataan ja tuetaan riittävästi ja että järjestetään riittävän mielekkäitä ja tavoitehakuksia työtoimintapaikkoja. Mielekäs, hyvin järjestetty ja oikea-aikainen kuntouttava työtoiminta mahdollistavat asiakkaan motivoitumisen osallistumiseen ja kannustavat jatkamaan työelämässä. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.) Kuntouttavan työtoiminnan sisällön yksityiskohtaisempi suunnittelu kuuluu paikallistasolle eli sosiaali- ja työvoimatoimelle sekä asiakkaalle itselleen. (Lindqvist ym. 2001, 47–48.)

2.2 Nuorten kuntouttava työtoiminta Sodankylässä

Sodankylä on 8778 asukkaan kunta Keski-Lapissa. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on 13,8 %, 15–64-vuotiaiden osuus on 66 % ja yli 64-vuotiaita on 20,1 %. Työttömyysprosentti oli vuonna 2010 Sodankylässä 11,6. Elinkeinorakenne painottuu Sodankylässä palveluihin ja julkinen hallinto sekä maanpuolustus ovat vallitsevia toimialoja. (Sodankylän kunta 2011, hakupäivä 23.3.2011).

Toukokuussa 2007 Sodankylän kunnan sosiaalityöntekijät ovat listanneet Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Yhdessä voimistuen -hankkeen yhteydessä 47 alle 25-vuotiasta nuorta, jotka saivat työmarkkinatukea tai toimeentulotukea (Aikio-Mustonen & Kumpula 2009). Muutosta määrässä ei heidän arvionsa mukaan ole huomattavasti tapahtunut. Sodankylässä on siis tällä hetkellä arviolta noin 50 alle 25-vuotiasta kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin kuuluvaa nuorta.

Sodankylässä kuntouttavaa työtoimintaa koordinoi kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja. Lisäksi sosiaalityöntekijät voivat osallistua kuntouttavan työtoi-

minnan ohjaukseen, mikäli asiakkaita on runsaasti. Kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja tekee tiivistä yhteistyötä Työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja sekä sosiaalityöntekijät antavat nuorille kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin kuuluville asiakkaille ohjausta sosiaali- ja terveystoimistossa. Ohjauksessa kartoitetaan nuoren elämäntilannetta, elämänhallintaa, tulevaisuuden tavoitteita sekä työllistymis- ja koulutustoiveita ja mahdollisuuksia. (Wikström helmikuu 2011, keskustelu.)

Sodankylän kunta ostaa kuntouttavaa työtoimintaa Seita-säätiöltä sekä Lapin Sinisarastus ry:ltä. Lisäksi kunta sijoittaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita omiin toimipisteisiinsä, joita ovat muun muassa kirjasto, koulut, päiväkodit, vanhainkodit, asumispalveluyksiköt ja kunnan keittiöt. Myös kolmannella sektorilla on tarjottavanaan kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikkoja. Näitä kolmannen sektorin toimijoita ovat muun muassa kyläseurat, 4H, riistanhoitoyhdistys, paliskunnat, varuskunta ja sotilaskoti. Nuoret kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat sijoittuvat pääasiassa Seita-säätiölle. (Wikström helmikuu 2011, keskustelu.)

Seita-säätiö on kunnan perustama säätiö, jonka tarkoituksena on ensisijaisesti Sodankylän kunnan alueella edistää eri henkilöryhmien työllistymisen edellytyksiä, toimia heidän työkykyisyytensä ja ammattitaitonsa ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä henkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa kohottamiseksi (Seita-säätiö 2011a, hakupäivä 2.9.2011). Kuntouttavassa työtoiminnassa Seita-säätiöllä asiakkaalla on mahdollisuus osallistua tutustumiskäynteihin, joita tehdään yrityksiin, saada apua tavoitteiden asettamiseen ja jatkosuunnitelman tekoon, saada työnhakuvalmennusta, osallistua liikuntailtapäiviin, saada terveysneuvontaa, osallistua työtoimintaan oman toimintakyvyn ja osaamisen mukaan, tutustua työelämän pelisääntöihin ja saada työ- ja yksilövalmentajan ohjausta (Seita-säätiö 2011b, hakupäivä 15.9.2011). Seita-säätiö tarjoaa asiakkailleen työ- ja yksilövalmennusta. Yksilövalmennuksessa pyritään auttamaan asiakasta kokonaisvaltaisesti yhdessä sosiaali-, terveys-, koulutus-, työllisyys-, ja muiden alan asiantuntijoiden kanssa. (Seita-säätiö 2011c, hakupäivä 15.9.2011.)

3 NUORTEN ELÄMÄNHALLINTA

Elämänhallinta on Pajun & Vehviläisen (2001, 69–70) mukaan nuorista puhuttaessa väistämätön käsite. Se on taitoa tunnistaa itsensä kykyineen ainutkertaisena yksilönä ja nähdä oma paikkansa yhteiskunnassa siten, että se on realistisesti saavutettavissa. Nämä taidot tulevat esille motivaationa sekä kykynä suunnitella ja sitoutua.

Elämänhallinta on subjektiivinen kokemus. Elämänhallinnan peruselementtejä ovat teot, järki, arvot ja usko. Todellisen ja pysyvän elämänhallinnan edellytyksenä on järjen käyttö. Järjen käyttö ilmenee tosiasioiden tunnistamisena ja hyväksymisenä. Elämänhallinta on kykyä käyttää sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja oman elämänsä aktiiviseen ohjaamiseen. (Virjonen 1996, 38–39.)

Elämänhallinta voidaan erottaa kahteen muotoon eli ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan. Ulkoinen elämänhallinta tarkoittaa ympäristön mahdollisuuksia yksilön tukemisessa. Ulkoisesta elämänhallinnasta on kyse silloin, kun yksilö käyttää esimerkiksi sosiaaliturvaa taloudelliseen selviytymiseensä tai muiden ihmisten tukea vaikeissa elämäntilanteissa. Sisäinen elämänhallinta puolestaan liittyy yksilön omiin valmiuksiin ja kykyihin kohdata vaikeita tilanteita ja paineita sekä selviytyä niistä. (Raitasalo 1995, 12.) Kuntouttavassa työtoiminnassa ulkoinen elämänhallinta voisi viitata esimerkiksi asiakkaan asettamiin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi asiakkaan on sisäiseen motivaatioon liittyvien tekijöiden lisäksi hyödynnettävä yhteiskunnan luomia mahdollisuuksia. Sisäinen elämänhallinta voisi näkyä kuntouttavassa työtoiminnassa esimerkiksi motivaationa osallistua kuntouttavaan työtoimintaan ja tulevaisuuden suunnitelmien luomiseen. Se voisi ilmetä myös kykynä olla omaaloitteinen työ- ja koulutuspaikkojen etsinnässä tai muussa tulevaisuuden suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Tärkeä elämänhallintaan vaikuttava asia on sosiaalinen tuki. Sosiaalinen tuki vahvistaa yksilön sosiaalisia voimavaroja. Sosiaalinen tuki voidaan yleisesti

määritellä ihmisten väliseksi vuorovaikutukseksi, jossa ihmiset antavat toisilleen emotionaalista, henkistä, aineellista, tiedollista ja toiminnallista tukea. (Kumpusalo 1991, 14.) Tällaista tukea nuorelle työttömälle asiakkaalle voi antaa kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja. Myös pelkkä osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan voi antaa nuorelle sosiaalista tukea, sillä tuki voi välittyä myös epäsuorasti järjestelmän kautta (Kumpusalo 1991, 14). Myös tieto siitä, että kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaajan tuki on olemassa ja saatavilla tarvittaessa voi lisätä nuoren asiakkaan elämänhallintaa (Virjonen 1996, 42).

Elämänhallinnan tunne on yksilön kokemus vaikutusmahdollisuudesta omaa elämää ja ympäristöään koskeviin toimenpiteisiin, päätöksiin ja ratkaisuihin (Keltikangas-Järvinen 1994, 227). Kun nuori kadottaa elämänhallintansa, hän tuntee vaikutusvaltansa omaan elämäänsä olevan vähäistä. Elämänhallinnan kadottamisen vuoksi nuori ei välttämättä jaksaa motivoitua pysymään koulutuksessa ja orientoitua suunnittelemaan työelämää. Myös raha-asioiden hallintakyky voi heiketä. Elämänhallinta paranee, jos nuoren kyvyt pitkäjänteisyyteen, taspainoon, yksilöllisyyteen ja sopeutumiseen kehittyvät. (Paju & Vehviläinen 2001, 112–113.)

Siljanderin (1996, 9) mukaan syrjäytyminen on elämänhallinnan kadottamista. Linnonsuo (2004) viittaa Vanttajaan (2002) kirjoittaessaan siitä, kuinka selviytymisvaatimukset ovat koventuneet, joten jälkimodernissa yhteiskunnassa tarvitaan yhä enemmän taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kompetenssia. Koulutus on keskeinen asia eteenkin viimeksi mainitun kompetenssin kannalta. Koulutus määrittääkin entistä voimakkaammin yksilöiden ja yhteiskunnan suhdetta ja toimii siten joko suhteen mahdollistavana tai syrjäyttävänä tekijänä.

4 NUORTEN OHJAUS ELÄMÄNHALLINNAN, KOULUTUKSEN JA TYÖLLISTYMISEN TUKEMISEKSI

Olen tarkastellut ohjausta teoreettisesti lähtien liikkeelle työttömien ohjauksesta ja sen ominaisimmista piirteistä. Työttömien ohjauksen jälkeen olen tuonut esille palveluohjauksen teoriaa, koska Sodankylän kunnassa kuntouttavaa työtoimintaa koordinoi ja ohjaa pääasiassa kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja. Ohjauksen tietoperustana voidaan siis pitää palveluohjauksellista työtettä. Lopuksi olen vielä tarkastellut voimavarakeskeistä ohjausta, sillä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteisto vastaa voimavaralähtöisen ohjauksen tavoitteita.

4.1 Työttömien ohjaus

Työttömien ohjaus ei voi vaikuttaa työvoiman kysyntään. Ohjauksella voi kuitenkin olla henkistä kuntoa ja aktiivisuutta ylläpitävä vaikutus. Ohjauksen tehtävänä on luoda visioita pitkällä aikavälillä. Visioiden avulla voidaan ehkäistä passivoitumista ja näköalattomuutta. (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 27.)

Ohjauksen lähtökohtana ei saa olla pelkästään asiakkaan halu tietylle alalle. Tärkeää on myös se, että alalla on mahdollisuuksia sijoittua työhön. (Onnismaa ym. 2000, 27.) Amundson (2005) määrittelee ilmiön työmarkkinatietoudeksi. Monet ohjaukseen tulevat asiakkaat tarvitsevat työmarkkinatietoutta. Perusteena on usein se, että he voisivat keskittää työnhakunsa sellaisille aloille, joilla työllistyminen on todennäköisintä. Vaikka tämä voi olla hyvä tavoite, se voi usein olla ihmisille myös todellinen ongelma heidän pyrkiessään tietylle alalle ottamatta omaa soveltuvuuttaan laisinkaan huomioon. Ura-asioissa onnistunut päätöksenteko edellyttää työmarkkinatietouden lisäksi itsetuntemusta ja tukea tarjoavaa ympäristöä. Mielestäni ohjaaja voi oman teorianäköalansa perusteella ohjata asiakasta työmarkkinatietoisuuteen. Asiakkaan motivaatio tietylle uralle on kuitenkin tärkeä asia, sillä motivaation avulla asiakas pystyy sitoutumaan prosessiin uralle pääsemiseksi.

Työttömien ohjauksessa tärkeä ja konkreettinen tavoite on asiakkaan työnhakutaitojen parantaminen (Onnismaa ym. 2000, 29). Sama pätee myös koulutuspaikkojen hakemiseen. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteisto ei suoraan tuo ilmi tätä tavoitetta, mutta se on olennainen taito työelämään tai koulutukseen pääsemiseksi.

4.2 Palveluohjaus

Palveluohjauksellista työtettä selittää palveluohjaus -käsite. Palveluohjauksella tarkoitetaan varsinaisesti palveluhallintoa harjoittavan palveluohjaajan työmenetelmiä (case management) sekä palveluiden yhteensovittamista (service coordination). (Pietiläinen & Seppälä 2003, 19.) Palveluohjauksen keskeisiä periaatteita ovat asiakkaan palvelutarpeen tunnistaminen, ohjaus ja neuvonta. Näiden periaatteiden toteutuminen edellyttää tietoa olemassa olevista palveluista ja kykyä ohjata asiakas hänelle sopiviin palveluihin. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 12–16.) Tämä sopiikin kuntouttavan työtoiminnan tavoitteistoon, sillä toisena tavoitteena on avata pitkään työttömänä olleille väylä suoraan työhön tai ensiksi työvoimahallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin ja sen jälkeen työhön (Lindqvist ym. 2001, 13). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ohjaajan on tunnettava paikkakunnan palvelujärjestelmä hyvin, jotta hän pystyy ohjaamaan asiakkaan juuri asiakkaan tarpeita mahdollisimman hyvin vastaavaan palveluun. Palvelu voi olla joku työvoimahallinnon palvelu, koulutus, työpaikka tai kuntouttava työtoiminta.

Toimivalle ja työelämään suuntaavalle palveluohjaukselle Blomgrenin (2005) tulkinnan mukaan, on löydettävissä yhteisiä, toimivia elementtejä. Liikkeelle täytyy lähteä asiakkaan omista toiveista ja kiinnostuksen kohteista. Toiseksi asiakkaalle tulisi etsittää useita eri vaihtoehtoja muutoksen aikaansaamiseksi. Tärkeää on myös rauhallinen eteneminen pienten osatavoitteiden kautta ja saattaen vaihtaminen palvelujen piiriin. Viimeisimpänä epävirallinen ympäristö ja epäviralliset toimintatavat ovat suotuisia elementtejä, varsinkin mielenterveyskuntoutujien ja nuorten kanssa toimiessa.

Asiakkaan omien toiveiden ja kiinnostuksen kohteiden merkitys nousee esille myös tarkasteltaessa dialogista suhdetta ohjaajan ja asiakkaan välillä. Dialogisuus on asiakkaan ainutlaatuisuuden kunnioittamista. Dialogisessa suhteessa asiakkaan kanssa neuvotellaan oikeasti ja ollaan asiantuntijana käytettävissä. Tarkoituksena ei siis ole tarjota valmiita vastauksia. (Rostila 2001, 42.) Dialogisuuden tavoitteena onkin, että yhteisen tarkastelun kautta syntyy lopulta uudenlainen ymmärrys ja ratkaisumalli, joka ei ole kompromissi (Isoherranen 2005, 55).

Rauhallinen eteneminen tulee esille asiakaslähtöisyyden piirteissä. Asiakaslähtöisyyteen kuuluu, että asiakkaan omia käsityksiä ja toimintaa kunnioitetaan. Asiakkaalla on myös oikeus omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, missä aika-tilassa ja järjestyksessä hänen asioitaan hoidetaan. (Piirainen 1999). Rostila (2001, 39–40) viittaa Thompsoniin (1999) kirjoittaessaan Asiakaslähtöisyydessä on tärkeää, että toiminnan kaikissa vaiheissa toiminta perustuu asiakkaan ja ohjaajan yhdessä tekemiseen. Tämä mahdollistuu kun, suhde perustuu avoimuuteen ja luottamukseen, syntyy mahdollisuuksia asiakkaan voimavarojen kasvulle, vastuu tuloksista jaetaan ja vältetään riippuvuussuhteita. Sosiaalialalla asiakaslähtöisyyttä ohjaavat sosiaalialan eettiset periaatteet. Eettisissä periaatteissa eritellään itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja oikeus yksityisyyteen. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 8).

4.3 Voimavaralähtöisyys ohjauksessa

Kuntouttavan työtoiminnan toinen tavoite on asiakkaan elämänhallintakyvyn lisääminen (Lindqvist ym. 2001, 13). Ohjaajalla on oltava kykyä tukea asiakkaan elämänhallintakykyä, eli motivoida asiakasta sekä auttaa asiakasta löytämään omia sisäisiä voimavarojaan, jotta oman työelämän tai koulutuksen suunnittelu ja siihen sitoutuminen olisi mahdollista. Työntekijän haasteena asiakkaan motiivinnissa ovat asiakkaan kielteisen asenteen vähentäminen, auttaa asiakasta tunnistamaan ongelma ja lisätä asiakkaan halua muutokseen ja sen saavuttamiseen (Rostila 2001, 73).

Voimavarat ovat ihmisen sisäisiä voimantunteita, jotka näkyvät kykynä tehdä tiettyjä ponnisteluja vaativia toimia. Se tarkoittaa kykyä tehdä jotain, fyysistä jaksamista tai henkistä vahvuutta. Voimavaroja voivat olla muun muassa positiivinen asenne, tilan saaminen, toimintamahdollisuudet ja valta päättää omista asioista. (Rönkkö & Rytönen 2010, 192.) Palveluohjaus voidaan jakaa kolmeen eri malliin: yleiseen eli perinteiseen palveluohjaukseen, voimavarakeskeiseen ja intensiiviseen palveluohjaukseen. Keskeistä voimavarakeskeisessä palveluohjausmallissa ovat asiakkaan voimavarat ja hänen omat tavoitteensa. Olennaisessa asemassa ovat asiakkaan voimaantuminen/valtaistuminen ja voimavarojen löytäminen sekä niiden kartoittaminen yhdessä asiakkaan kanssa. Tällöin saadaan perusteellisemmin selville asiakkaan todelliset palveluntarpeet ja voidaan räätälöidä juuri hänelle sopivat yksilölliset palvelut ja tukimuodot. Palveluohjaajan tehtävänä on neuvoa ja tukea asiakasta sekä toimia tarvittaessa asiakkaan kumppanina ja edunvalvojana. Asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen luottamuksellisuus korostuu voimavarakeskeisessä palveluohjausmallissa. Tavoitteena on aina asiakkaan selviytyminen lopulta itsenäisesti ilman palveluohjausta. Asiakkaan voidaan sanoa saaneensa omat voimavarat käyttöönsä, kun hän on saavuttanut tämän tavoitteen. (Hänninen 2007, 15–16.)

Suomen kielessä voimaantumisen ja valtaistumisen käsitteet vastaavat *empowerment*-käsitettä. Anglosaksisessa kirjallisuudessa esiintynyt käsite *empowerment* on vastaava elämänhallinnan käsitteen kanssa useassa merkityksessä. Valtaistumisen/voimaantumisen käsite sisältää ajatuksen energian lisääntymisestä ja kasvuprosessista. Yksilössä se ilmenee itseluottamuksena ja hallinnan tunteena. Yksilön sisäisen prosessin lisäksi se tuottaa myös muutoksia käytännön toiminnoissa ja ympäristön olosuhteissa. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 129–132.) Valtaistuminen/voimaantuminen on aina sekä yksilöllinen, että sosiaalinen prosessi, jolloin voimaantumista voidaan mahdollistaa (Kokkola, Kiikkala, Immonen & Sorsa 2002, 23).

Gibsonin (1991) mukaan valtaistumisen käsite on helpompaa ymmärtää, kun tarkastellaan sanoja, jotka kuvaavat sen puuttumista sekä asiakkaiden että työntekijöiden kokemina. Niitä ovat muun muassa voimattomuuden, avuttomuuden, toivottomuuden tai alempiarvoisuuden tunteet. Valtaistumisen puute saat-

taa ilmetä myös asiakkaaseen suhtautumisena. Asiakas voi kokea sen lannistamiseksi, holhoamiseksi tai oman elämän hallinnan tunteen katoamiseksi. Valtaistumisen tai voimaantumisen kasvaessa asiakkaat ja työntekijät puolestaan kokevat, että heillä on selviytymistaitoja, he ovat saaneet sosiaalista tukea tai heidän itsetuntonsa on lisääntynyt.

Voimaantumisessa on kyse yksilön sisäisen voiman tunteen kasvusta. Voimaantuminen syntyy yksilön omien kokemusten ja oivallusten seurauksena. Voimaantuminen näkyy sekä ajattelun että tunteiden tasolla. Myönteiset kokemukset ja uuden oppiminen johtavat voimaantumiseen, mikä näkyy käytännössä yksilön myönteisyytenä ja vastuun ottamisena. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23–25.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄ

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Sodankylän sosiaalitoimen 18–25-vuotiaille kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin kuuluville nuorille antaman ohjauksen merkitystä heidän elämänhallintansa tukemiseksi työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen keinoin nuorten näkökulmasta.

Tutkimusongelma esitetään tavallisesti kysymysmuotoisesti (Hirsjärvi ym. 2005, 117). Tässä tutkimuksessa on kaksi tutkimusongelmaa.

Tutkimusongelmat ovat:

1. Kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvion mukaan?
2. Mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämänhallinnalleen?

Tutkimuksessa käytettiin aikarajausta eli otettiin poikkileikkaus valitsemalla tutkimuksen otokseen ne henkilöt, jotka kävivät Sodankylän sosiaali- ja terveystoimistossa 18.4.–22.5.2011 välisenä aikana. Tarkempaa tietoa olisi saatu pitkitäistutkimuksessa, koska siinä olisi voitu seurata mielipiteiden muuttumista ohjauksen edetessä. Poikkileikkaus antaa kuitenkin riittävän tiedon ohjauksen tämänhetkisestä tilanteesta sen kehittämiseksi.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus. Kyselylomake on laadittu tietoperustan pohjalta ja aineistonkeruu suoritettiin Sodankylän sosiaali- ja terveystoimistossa 18.4.–22.5.2011 välisenä aikana. Aineisto käsiteltiin SPSS 17.0 for Windows -ohjelmalla. Aineistoa tarkasteltiin yksittäisten muuttujien frekvenssi- ja prosenttijakaumien avulla ja vastaukset esitetään tässä raportissa taulukoin ja kuvioin.

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus. Se eteni deduktiivisesti, sillä muodostin kysymykset olemassa olevasta tiedosta ja etsin niiden avulla yksittäistä tietoa. Tutkimusstrategiani on kuvaileva survey-tutkimus. Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on esittää tarkkoja kuvauksia tapahtumista, tilanteista ja henkilöistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 130). Survey-tutkimuksessa tietoa kerätään standardoidussa muodossa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134). Survey-tutkimuksen vaiheita ovat tutkimussuunnitelman laatiminen, perusjoukon ja otoksen/näytteen määrittäminen, kyselylomakkeen luominen, aineiston tarkistaminen ja mahdollinen muokkaaminen tutkittavaan muotoon, aineiston analysointi ja tutkimusraportin kirjoittaminen (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1995, 106).

Pohdin menetelmää valitessani tutkimuksen luotettavuutta. Olen itse kotoisin Sodankylästä ja tutkimuksen perusjoukko on omaa ikäluokkaani. Päädyin siihen lopputulokseen, että otokseen kuuluvat henkilöt ovat todennäköisesti ihmisiä, jotka tunnen, joten haastattelutilanne voisi olla heille kiusallinen. Se taas voisi johtaa epäluotettaviin tutkimustuloksiin. Tämän vuoksi halusin toteuttaa tutkimuksen kvantitatiivisin menetelmin. Näin tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys pysyi minulta salassa, mikä todennäköisesti edesauttoi tutkimukseen osallistumisesta ja vastausten luotettavuutta.

Tutkimuksen perusjoukko on melko pieni (arviolta noin 50 henkilöä) ja vastausten määrä on myös pieni (16 kappaletta, joista käyttökelpoisia 15 kappaletta). Vastausprosentti tutkimuksessa on siis 30 % perusjoukosta. Tämän vuoksi ei tulosten yleistämistä laajempaan joukkoon voida pitää täysin luotettavana. Mitä suurempi otos on, sitä lähempänä perusjoukon tunnuslukujen arvoja otoksen tunnuslukujen arvot keskimäärin ovat. Kun lasketaan esimerkiksi prosentteja 30 havainnosta, on otantasattumalla jo suuri vaikutus tulokseen. (Alkula ym. 1995, 108.)

Tutkimuksen tieteenfilosofinen lähtökohta on kvantitatiiviselle tutkimukselle ominainen positivistisen tutkimusote. Selittäminen on ominaista galileiselle näkemykselle, jota positivismi edustaa. Tutkimuksessani selvitän kokonaisuutta sen osien avulla, mikä on myös ominaista positivistiselle tutkimusotteelle. (Hirsjärvi 1985, 63–69). Jaoin siis elämänhallinnan ja ohjauksen käsitteet osiin, joita mittasin eri väittämällä kyselylomakkeen avulla. Näistä osista muodostin tulosten analysoinnin vaiheessa kokonaiskuvan Sodankylän sosiaalitoimen nuorille työtömille antaman ohjauksen onnistuneisuudesta sekä merkityksestä nuorten elämänhallinnalle.

Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella (liite 2). Strukturoitu lomake lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä kaikki otoksen henkilöt saavat tällöin juuri samanlaiset kysymykset ja opastuksen lomakkeen täyttämiseksi. Tiedon tarpeen kartoittaminen on aina lähtökohtana lomakkeen tekemiselle. Tämän ansiosta on mahdollista painottaa keskeisiä asioita. Kyselylomake on harkittu ja jäsennelty kokonaisuus. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa se on mittari, jonka toimivuus tulee esille tutkimuksen tuloksissa ja analyysissä. Tutkijan on tiedettävä millaista tietoa hän tarvitsee ja asiat on ilmaistava selkeästi ja yksinkertaisesti. (Alkula ym. 1995, 130–131).

6.2 Kyselylomakkeen ja saatekirjeen laadinta

Kysymykset jaetaan useimmiten kahteen perustyyppiin, eli avoimiin kysymyksiin ja monivalintakysymyksiin. Välimuotona on kysymystyyppi, jossa esitetään vastausvaihtoehtojen jälkeen täydentävä ja avoin seurantakysymys. Monivalintaky-

symysten peruseriaate on, että kaikki vastausvaihtoehdot esitetään, mutta vastaaja valitsee niistä yhden. Vaihtoehtojen on siis oltava toisensa poissulkevia. (Alkula ym. 1995, 130–131). Oma kyselyni muodostui kahdesta osiosta. Ensimmäisessä osiossa kysyttiin perustietoja. Siinä käytin kaikkia kolmea kysymystyyppiä. Toisessa osiossa mittasin Likertin asteikon avulla ohjauksen merkitystä nuorten elämänhallintaan ja ohjauksen onnistumista nuorten näkökulmasta. Valitsin neliportaisen Likertin asteikon, koska en halunnut käyttää vastausvaihtoehtoa ”en osaa sanoa”. Näin tutkimuksen aineistosta sai antoisamman, koska vastaajien oli otettava jotakin kantaa väittämiin. Käytin väittämien muotoilun mallina muita opinnäytetöitä, sekä Alkulan ym. (1995) teoksen esimerkkejä.

Lomakkeen kysymysten lähtökohtana oli käyttämäni tietoperusta. Kysymysten, tämän tutkimuksen lomakkeessa väittämien, muodostaminen tapahtuu operationaalistamalla eli muuttamalla käsitteet mitattavaan muotoon. Päämääränä tulisi olla se, että kysymykset lomakkeessa ovat mahdollisimman lähellä vastaajien arkea ja kokemusmaailmaa. (Alkula ym. 1995, 128). Muuttujataulukossa (taulukko 1) (liite 3) kuvataan kyselylomakkeen väittämien yhteyttä tutkimusongelmiin ja tietoperustaan. Väittämiä oli ensimmäisessä kyselylomakeversiossa paljon vähemmän. Käytyäni keskustelua työn ohjaajien kanssa päädyin kuitenkin tarkentamaan väittämiä, joten niiden määrä lisääntyi. Toimeksiantaja oli kyselylomakkeen toisesta versiosta sitä mieltä, että siinä on liian paljon väittämiä eikä kohdejoukko jaksa vastata kyselyyn. Tämän jälkeen pyrin karsimaan väittämien määrää ja niitä jäi kyselylomakkeen lopulliseen versioon 40 kappaletta.

Esitetasin lomakkeen henkilöllä, jonka ikä sopi perusjoukon ikärajaukseen ja jolla oli melko tuoretta kokemusta työttömänä olemisesta. Henkilö ei myöskään ollut opiskellut sosiaalialaa, joten hän pystyi arvioimaan lomakkeen väittämien ymmärrettävyyttä ilman ammatillisen sanaston hallitsemista. Esitetauksen jälkeen korjasin kahden väittämän sanamuotoja. Myös työn ohjaajat, vertaisarvioija ja toimeksiantaja antoivat ohjeita ja kommentteja kyselylomakkeen versioista, joita hyödynsin lomakkeen kehittäessä.

Täydellisessä lomakkeessa on vastaamis- ja täyttöohjeet. Lisäksi on laadittava saatekirje, jossa on tiedot tutkimuksesta, sen tarkoituksesta, tekijöistä ja tulosten käyttötarkoituksista ja -tavoista. Kirjeessä kerrotaan miksi vastaanottaja on valittu antamaan tietoja. (Alkula ym. 1995, 137). Hyvin laadittu saatekirje voi herättää vastaajan kiinnostuksen, mikä vaikuttaa vastausten luotettavuuteen (Vehkalahti 2008, 48).

Saatekirjeessäni (liite 1) pyysin aluksi tutkimukseen osallistujaa antamaan arvokasta tietoaan tutkimukseen. Tämän jälkeen kerroin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteen. Seuraavaksi kerroin tutkimuksen toimeksiantajan ja tekijän tiedot sekä missä tulokset julkaistaan ja mistä ne ovat saatavilla. Lopuksi kerroin saatekirjeessä kyselylomakkeen rakenteesta ja annoin ohjeet lomakkeen täyttämiseen. Lisäksi selkeytin käsitteitä ohjaaja ja ohjaus, sillä ne toistuivat kyselylomakkeen väittämässä usein.

6.3 Aineistonkeruu

Aineiston hankinta on tutkimuksessa paljon käytännöllistä työtä vaativa vaihe. Tässä vaiheessa on neuvoteltava järjestelyistä ja sovittava tapaamisia sekä tarkastettava tietoja ja huolehdittava materiaaleista. Empiirisen aineiston hankinta on usein käytännössä peruuttamaton vaihe tutkimuksessa. Erityisesti kvantitatiivisessa tutkimuksessa korostuu aineiston hankinnan ennakkosuunnittelu ja siinä jää kvalitatiiviseen tutkimukseen verrattuna huomattavasti pienempi mahdollisuus muuttaa aineistonkeruuta tutkimuksen kuluessa tai paikata aineiston puutteita jälkikäteen esimerkiksi lisäkysymyksillä. (Alkula ym. 1995, 43–45.)

Aineistonkeruu suoritettiin kyselylomakkeella. Toimitin itse valmiit kyselylomakkeet (20 kappaletta) Sodankylän sosiaali- ja terveystoimistoon. Työntekijät (2 henkilöä) jakoivat kyselylomakkeet täytettäväksi kaikille perusjoukkoon kuuluville asiakkaille, jotka kävivät ohjauksessa sosiaali- ja terveystoimistossa 18.4.–22.5.2011 välisenä aikana. Kyselylomakkeen mukana oli saatekirje, jossa selostettiin miten kysely tulisi täyttää. Työntekijä kävi saatekirjeen läpi jokaisen asiakkaan kanssa antamieni ohjeiden mukaan. Opastin työntekijät itse saatekirjeen läpikäymiseen, jotta se todella esitettäisiin jokaiselle asiakkaalle samalla

tavalla. Tämä lisää tulosten luotettavuutta. Kävin noutamassa suljetut kirjeet ja tyhjät lomakkeet aineistonkeruun päätyttyä. Sain 16 vastausta eli vain neljä lomaketta jäi käyttämättä.

6.4 Aineiston analysointi

Kvantitatiivinen tutkimuksen aineisto voi olla mitä tahansa havaintoihin perustuva informaatiota, kunhan se on mittauksen avulla muutettavissa numeeriseen muotoon. Jos aineisto ei ole numeerisessa muodossa, se on muutettava sellaiseksi. Tunnusomaista on muuttaa numeroin esitetty aineisto havaintomatriisin muotoon. Tämä on analyysin lähtökohta kvantitatiivisessa sosiaalitutkimuksessa. (Alkula ym. 1995, 45–47.)

Saatuani täytetyt kyselylomakkeet numeroin ne siinä järjestyksessä, missä avasin kirjekuoret. Numeroimalla varmistin, että kyselylomakkeet eivät sekoitu keskenään käsitellessäni niitä. Yhden lomakkeen jätin pois aineistosta, koska vastaukset olivat selkeästi epäluotettavat. Vastaja oli valinnut jokaisesta väittämästä saman vastausvaihtoehdon (4 = täysin samaa mieltä). Vastaukset olivat siis ristiriidassa keskenään. Päätin, että vastaja ei ollut lukenut kysymyksiä tai ainakaan vastannut todenmukaisesti. Jätin kyseisen lomakkeen pois analysoinnista, jotta se ei vääristäisi tuloksia.

Joissakin lomakkeissa ei ollut vastattu kaikkiin väittämiin. Otin lomakkeet kuitenkin mukaan, koska ne tuottivat tietoa riittävästi. Jos vastaja on jättänyt vastaamatta yhteen mittarin osioon mutta on muuten täyttänyt lomakkeen huolellisesti, on tuhlausta hylätä paperi. Tieto voidaan kuitenkin saada käyttämällä täydennyksenä esimerkiksi keskiarvotietoa. (Hirsjärvi ym. 2005, 209–210.) Aineisto käsiteltiin SPSS 17.0 for Windows -ohjelmalla. Tilastollisina tunnuslukuina käytettiin yksittäisten muuttujien frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Tulokset esitettiin taulukoin sekä pylväskuvioin tutkimusongelmien mukaisesti jäsennellynä. Aineiston käsittely ja analysointi aloitetaan mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen (Hirsjärvi ym. 2005, 211). Tiedot syötin SPSS 17.0 for Windows -ohjelmaan heti saatuani ne toukokuun 2011 lopulla. Aineiston käsittely ja analysointi tapahtui syys- ja lokakuussa 2011 suunnittelemani aikataulun mukaisesti.

7 TULOKSET

Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien perustiedot, joihin kuuluivat sukupuoli, ikä, ohjauskäyntien määrä, ohjaajan samuus/ei-samuus eri käyntikerroilla, koulutus ja tämänhetkinen tilanne työn ja koulutuksen suhteen. Perustietojen lisäksi selvitettiin tutkimusongelmien mukaisesti ohjauksen onnistumista nuorten työttömien arvioimana sekä ohjauksen merkitystä nuorille työttömille elämänhallinnan näkökulmasta. Tulokset esitetään muuttujataulukon mukaisesti eli ensin esitetään perustiedot, seuraavana ohjauksen onnistumisen arviointiin liittyvät vastaukset ja viimeisenä vastaukset ohjauksen merkityksestä nuorten elämänhallinnalle. Perustiedot esitetään taulukossa sekä frekvenssi- että prosenttijakaumia käyttäen. Jälkimmäisten osioiden kuvioissa on käytetty frekvenssijakaumia, koska prosenttijakaumat antavat harhaanjohtavan kuvan pienen vastausmäärän vuoksi.

Vastauksia saatiin yhteensä 16 kappaletta, joista otettiin huomioon analysoinnissa 15 kappaletta. Yhtä vastauslomaketta ei otettu huomioon, koska siitä oli selvästi tulkittavissa, että vastaaja ei ollut paneutunut kysymyksiin. Hän oli vastannut jokaiseen kohtaan samalla arvolla (4 = täysin samaa mieltä). Vastausten välillä oli siis selkeitä ristiriitoja. Perusjoukon kooksi on arvioitu tässä tutkimuksessa noin 50 henkilöä. Vastausprosentti on perusjoukosta 30 %.

7.1 Perustiedot

Vastaajien perustietoja kysyttiin, jotta saataisiin käsitys siitä, miten kattavasti vastaajien joukko edustaa perusjoukkoa. Vastaajista 46,7 % oli miehiä ja 53,3 % naisia. Molemmilta sukupuolilta vastauksia saatiin siis kattavasti. Perusjoukkoon kuuluivat tässä tutkimuksessa 18–25-vuotiaat nuoret. Vastauksia saatiin jokaiselta ikävuodelta; 20-, 22-, 23- ja 25-vuotiaita oli kaikkia yksi, 19-vuotiaita kaksi ja 18-, 21- ja 24-vuotiaita kolme kappaletta. Vastaajista 66,7 % oli käynyt ohjauksessa yli kuusi kertaa, 26,7 % vastaajista oli käynyt ohjauksessa 4–6 kertaa ja 6,7 % vastaajista 1–3 kertaa. Ensimmäiset käyntikerrat sijoittuvat vuosien

2006–2010 välille. Vastaajista 40 %:lla oli ollut joka kerta sama ohjaaja ja enemmistöllä eli 60 %:lla vastaajista oli ollut useampi kuin yksi ohjaaja. Eri ohjaajia oli enimmillään ollut kolme.

Vastaajista 71,4 %:lla oli käytynä peruskoulu, 21,4 %:lla ammattikoulu ja 7,1 %:lla joku muu koulutus. Yksi vastaaja ei ollut antanut tietoja koulutuksestaan. Parhailaan 60 % vastaajista oli työharjoittelussa, työkokeilussa, muussa aktiivointitoimenpiteessä tai kuntouttavassa työtoiminnassa. Näistä 60 %:sta kuntouttavassa työtoiminnassa oli 7 henkilöä. 33,4 % vastaajista oli työttömänä ja 6,7 % oli jossakin muussa toiminnassa. Perustietojen frekvenssi- ja prosenttijaumat näkyvät taulukossa 2.

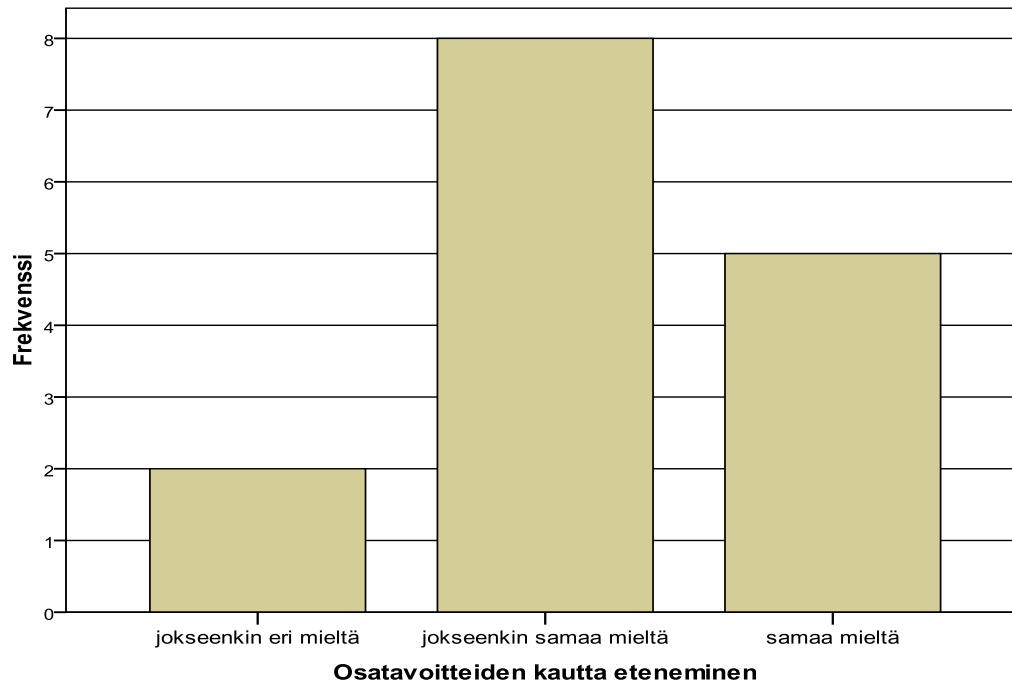
TAULUKKO 2. Vastaajien perustiedot

Muuttuja	Arvo	f	%
Sukupuoli	mies	7	46,7
	nainen	8	53,3
	yhteensä	15	100
Ikä	18	3	20
	19	2	13,3
	20	1	6,7
	21	3	20
	22	1	6,7
	23	1	6,7
	24	3	20
	25	1	6,7
	yhteensä	15	100
Ohjauskerrat	1 - 3 kertaa	1	6,7
	3 - 6 kertaa	4	26,7
	yli 6 kertaa	10	66,7
	yhteensä	15	100
Koska oli ensimmäinen ohjauskerta?	2006	1	10
	2007	1	10
	2008	2	20
	2009	4	40
	2010	2	20
	yhteensä	10	100

Onko ohjaaja ollut aina sama?	kyllä	6	40
	ei	9	60
	yhteensä	15	100
Montako eri ohjaajaa on ollut? (jos enemmän kuin yksi)	2	4	57,1
	3	3	42,9
	yhteensä	7	100
Koulutus	peruskoulu	10	71,4
	ammattikoulu	3	21,4
	muu	1	7,1
	yhteensä	14	100
Tämänhetkinen tilanne	työharjoittelussa, työ- kokeilussa, muussa ak- tivistitoimenpiteessä	9	60
	työttömänä työttömyys- etuudella	1	6,7
	työttömänä toimeentu- lotuella	4	26,7
	muu	1	6,7
	yhteensä	15	100
Työharjoittelun, työkokeilun tai muun aktivointitoimenpiteen järjestäjätaho	Kunta	7	100
	yhteensä	7	100

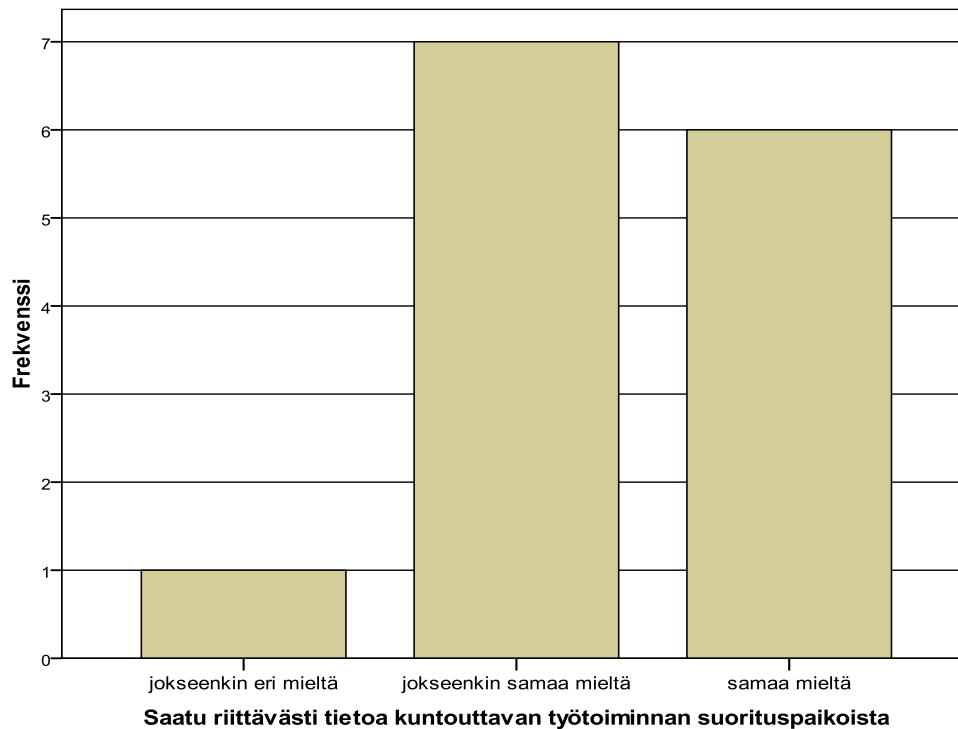
7.2 Ohjauksen onnistuneisuus

Ensimmäinen tutkimusongelma oli, kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvi-
on mukaan. Mittasin ohjauksen onnistumista nuorten näkökulmasta kyselylo-
makkeessa yhteensä 17 väittämällä. Väittämät perustuvat tutkimukseni tietope-
rustaan (työttömien ohjaus, palveluohjaus ja voimavaralähtöinen palveluohja-
us). Väittämien tulokset näkyvät kuvioissa 1-11. Tämän luvun lopussa on yh-
teenveto tuloksista, jotka vastaavat ensimmäiseen tutkimusongelmaan.

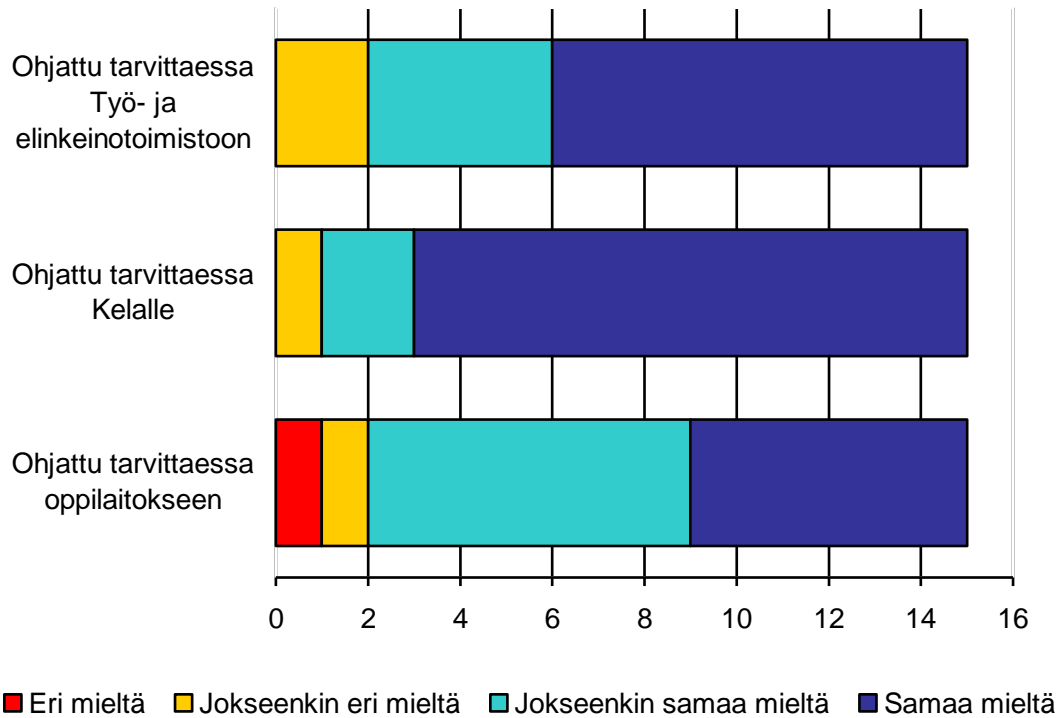
KUVIO 1. Ohjauksen eteneminen osatavoitteiden kautta

Kuviossa 1 näkyy, ovatko nuoret samaa mieltä siitä, että ohjauksessa on edetty osatavoitteiden kautta. Väittämään olivat vastanneet kaikki 15 analysoinnissa huomioon otettua vastaajaa. Tuloksen perusteella osatavoitteiden kautta etenemiseen voisi kiinnittää ohjauksessa hieman enemmän huomiota. Kokonaisuudessaan sen toteutuminen on kuitenkin arvioitu hyväksi.

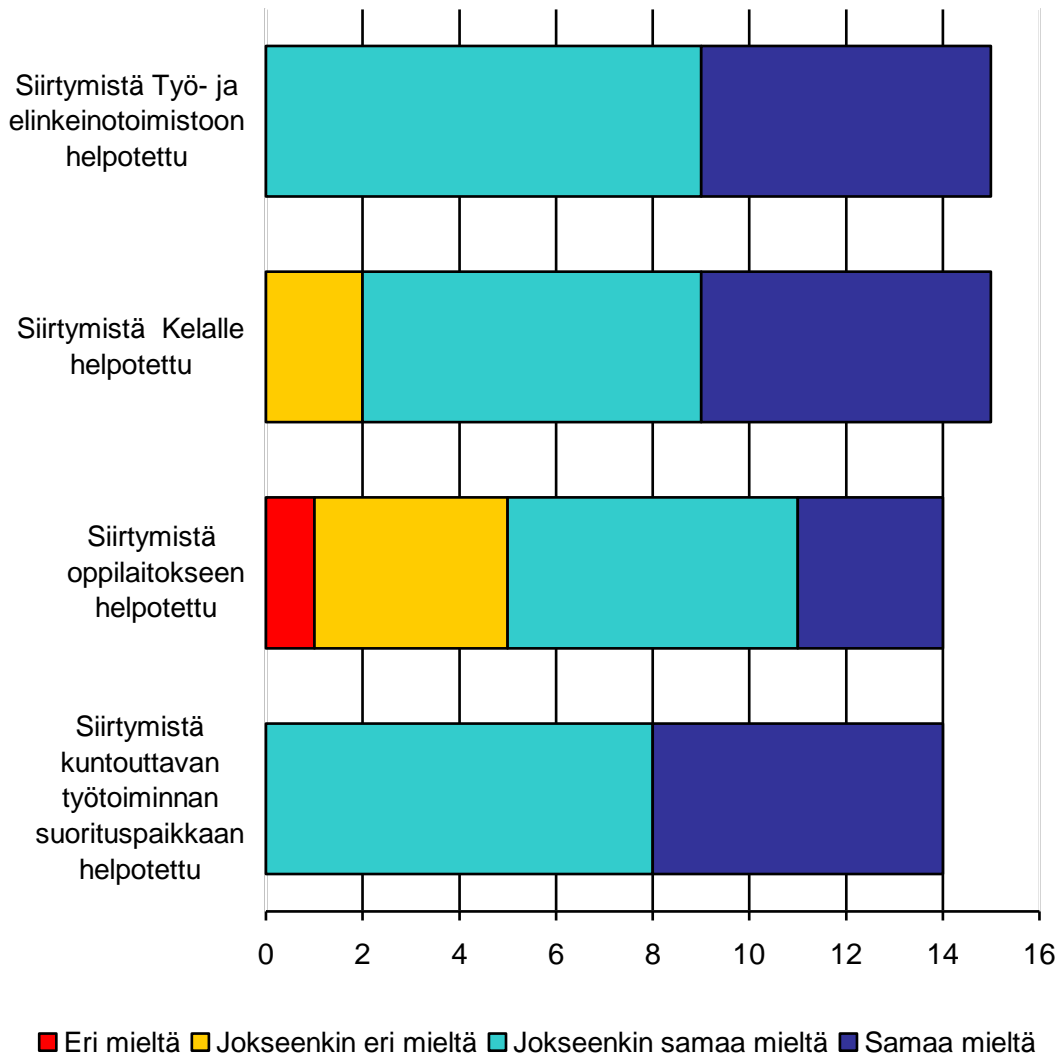
KUVIO 2. Kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikoista annetun tiedon riittävyys

Kuviossa 2 näkyy vastaajien mielipide siitä, ovatko he saaneet riittävästi tietoa kuntouttavan työtoiminnan eri suorituspaikoista. Tähän väittämään oli vastannut 14 henkilöä. Kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikoista on tulosten perusteella ohjauksessa onnistuttu melko hyvin antamaan tietoa riittävästi. Tähänkin tavoitteeseen voisi kuitenkin kiinnittää vielä hieman enemmän huomiota, jotta eriävät mielipiteet saataisiin karsittua kokonaan pois ja useamman nuoren mielipide olisi samaa mieltä. Jokseenkin samaa mieltä vastaus osoittaa sen, että vastaajilla on pientä epävarmuutta tiedon riittävydestä.

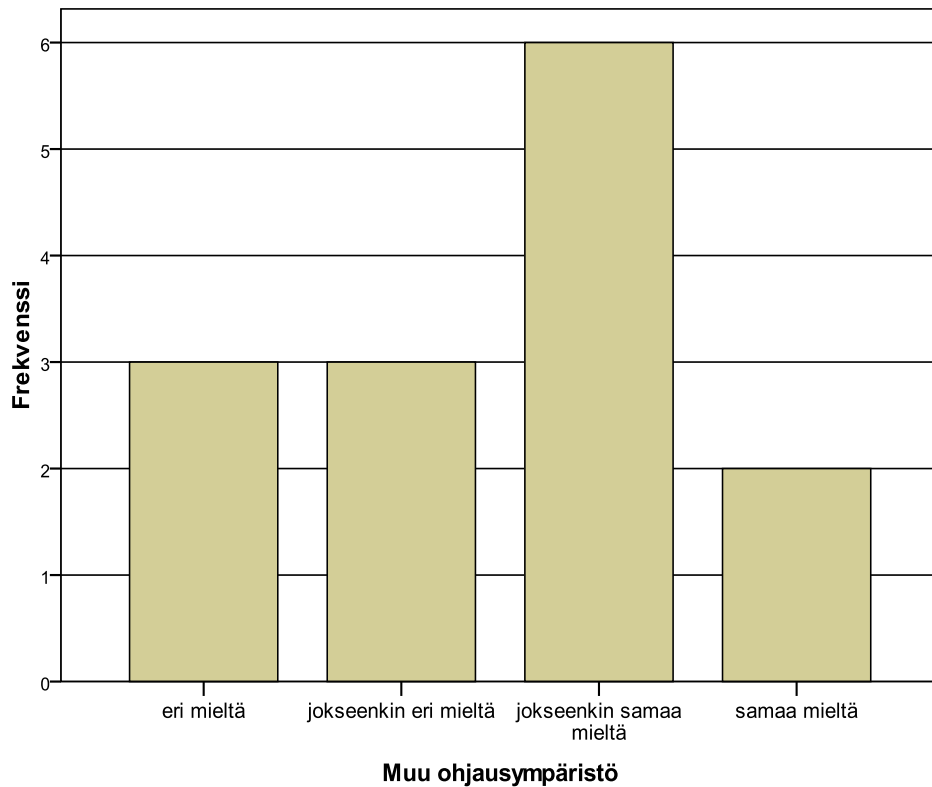
KUVIO 3. Ohjaajan palvelujärjestelmätuntemus

Kyselylomakkeessa mitattiin ohjaajien palvelujärjestelmän tuntemusta ja myös sen hyödyntämistä nuorten näkökulmasta kolmella väittämällä. Vastausten (kuvio 3) mukaan parhaiten on osattu ohjata asiakkaaksi Kelalle ja huonoiten oppilaitokseen. Tulosten perusteella eniten pitäisi kiinnittää huomiota ohjauksen kehittämisessä oppilaitokseen ohjaukseen. Työ- ja elinkeinotoimistoon ohjausta voisi kehittää hieman paremmaksi. Kelalle ohjaus on onnistunut todella hyvin ja tulosten perusteella siinä ei juuri ole kehitettävää.

KUVIO 4. Asiakkaan saattaen vaihtaminen palvelusta seuraavaan

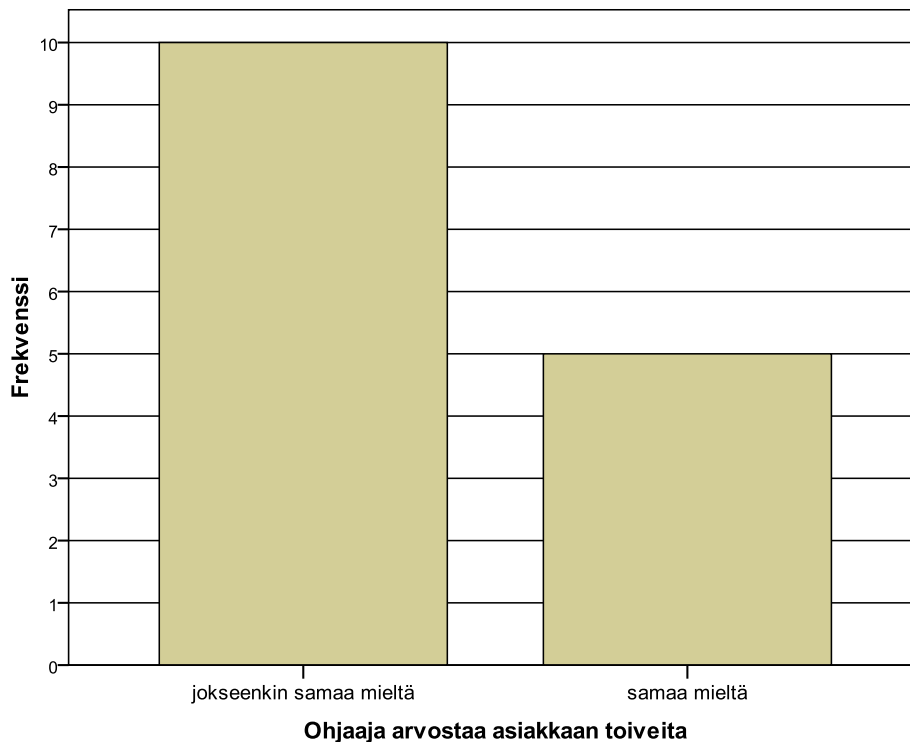
Kuviosta 4 selviää nuorten mielipide siitä, onko heidän siirtymistään asiakkaaksi seuraavaan palveluun helpotettu ohjauksessa eli onko saattaen vaihtaminen palvelusta seuraavaan toteutunut. Tulosten perusteella saattaen vaihtamista oppilaitokseen voisi ohjauksessa kehittää paremmaksi. Asiakkaiden saattaen vaihtaminen Kelalle on onnistunut melko hyvin, ja siihen tarvitsee kiinnittää jatkossa vain hieman enemmän huomiota. Kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikkaan ohjauksessa kehittämistarve on vähäistä, sillä tulosten perusteella se on jo nyt hyvin onnistunutta. Myöskään Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi siirtymisen helpottamisessa ei kehittämistarvetta juuri ole.

KUVIO 5. Muun ohjausympäristön kuin sosiaali- ja terveystoimiston mielekkyys

Kyselylomakkeessa selvitettiin, olisiko muu, mahdollisesti epävirallisempi, ympäristö parempi ohjaukselle kuin sosiaali- ja terveystoimisto. Väittämässä väitettiin, että olisi hyvä, jos ohjaus tapahtuisi muussa ympäristössä kuin sosiaali- ja terveystoimistossa. Väittämään oli jättänyt vastaamatta yksi vastaaja. Väittäjä jakoi hieman enemmän mielipiteitä kuin muut väittämät. Kehittämistarve on tulosten mukaan olemassa.

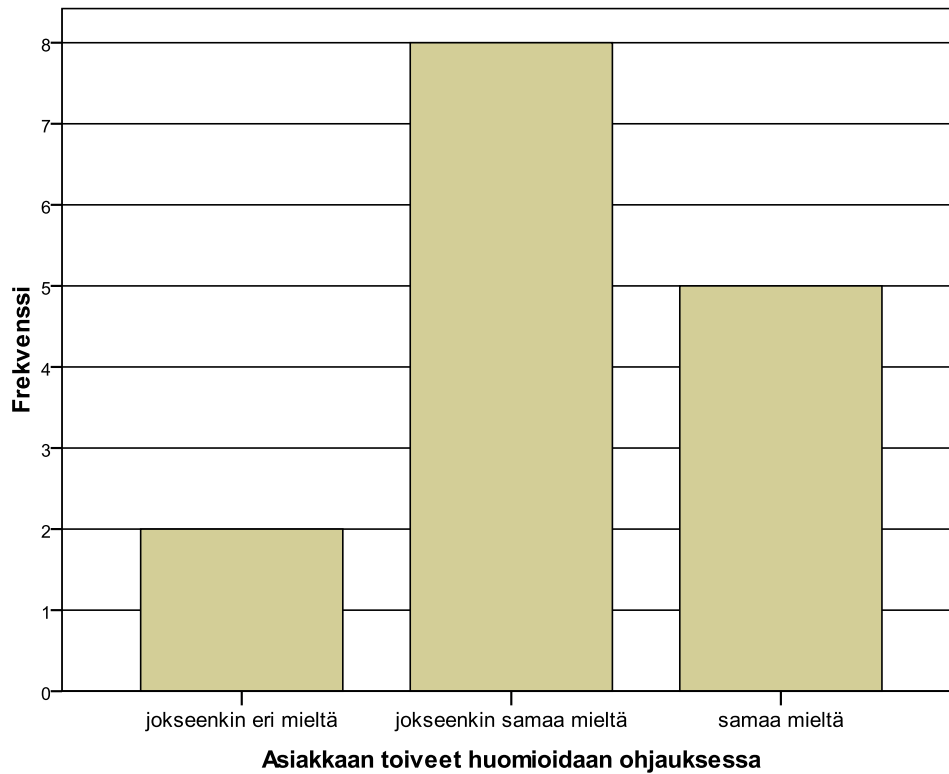

KUVIO 6. Dialogisuuden näkyminen ohjaajan ja asiakkaan välisessä suhteessa

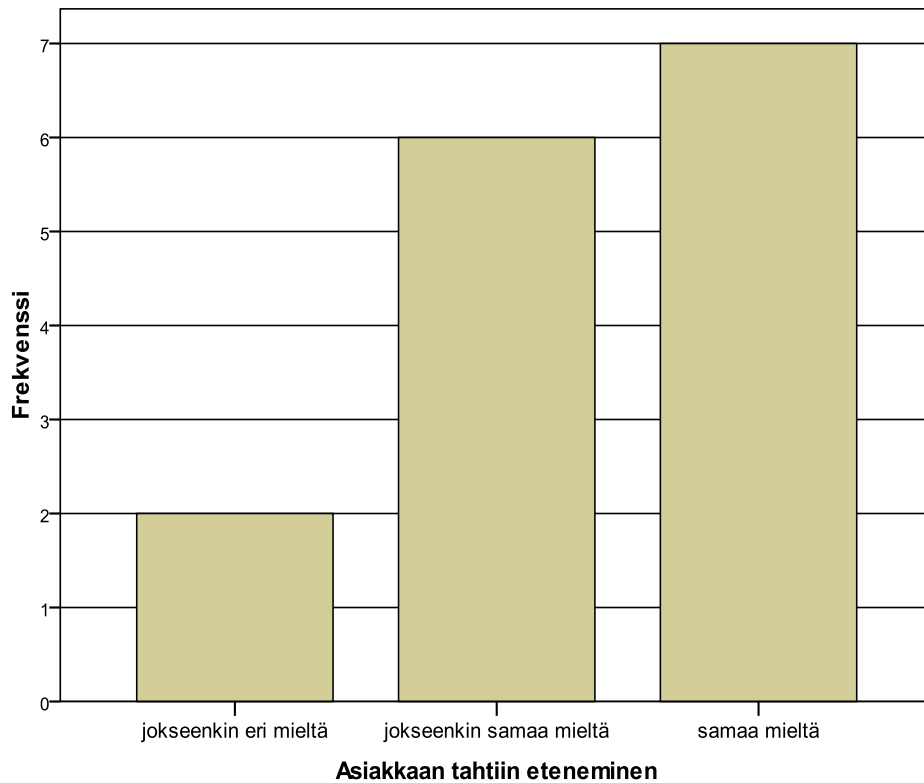
Kuviossa 6 mitattiin dialogisuuden toteutumista ohjauksessa. Kaikki analysointiin otetut vastaajat olivat vastanneet väittämään. Tämänkin väittämän osoittama kehittämistarve ohjaukselle on pieni.

Asiakaslähtöisyyteen liittyviä kysymyksiä esitettiin kyselylomakkeessa yhteensä kuusi. Niissä mitattiin ohjauksen onnistumista asiakkaan toiveiden huomioon ottamisen, asiakkaan tahtiin etenemisen, asiakkaan ja ohjaajan välisen luottamuksen syntymisen, tulosten vastuun jakamisen asiakkaan ja ohjaajan kesken sekä riippuvuussuhteiden välttämisen onnistumisen keinoin.

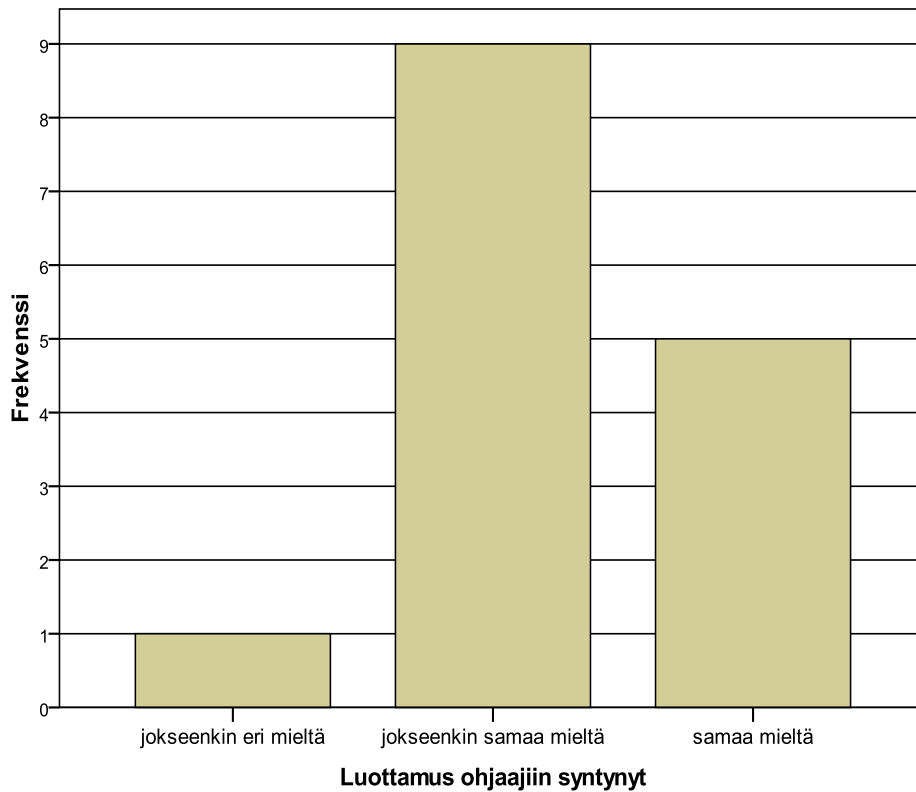
KUVIO 7. Asiakkaan toiveiden huomioon ottaminen

Kuviosta 7 selviää, että kukaan ei ollut jättänyt vastaamasta väittämään. Asiakkaan toiveiden huomioon ottamisessa on tarvetta kehittämiselle, mutta tarve ei kuitenkaan ole suuri, vaan ennemminkin pientä lisähuomiota kaivataan.

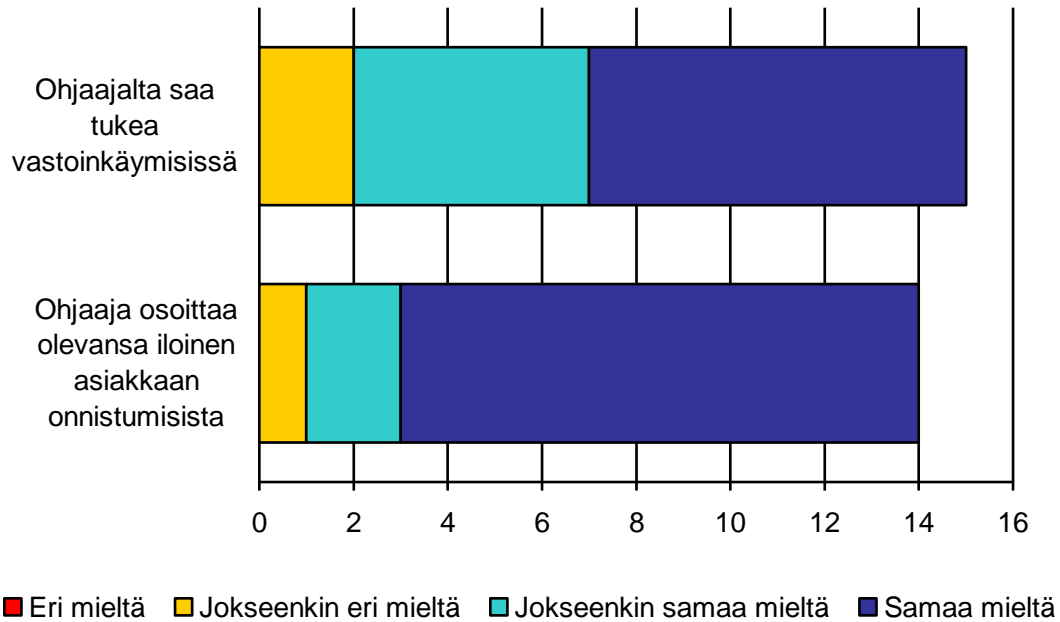
KUVIO 8. Ohjauksen eteneminen asiakkaan tahdissa

Ohjauksen etenemisestä asiakkaan tahtiin oltiin seitsemässä vastauksessa samaa mieltä (kuvio 8). Väittämään olivat vastanneet kaikki 15 tulosten analysointiin valittua vastaajaa. Vastauksen perusteella kehittämistarve on pieni ja ilmeisesti myös hyvin yksilöitynyt muutamiin tämänhetkisiin asiakkaisiin.

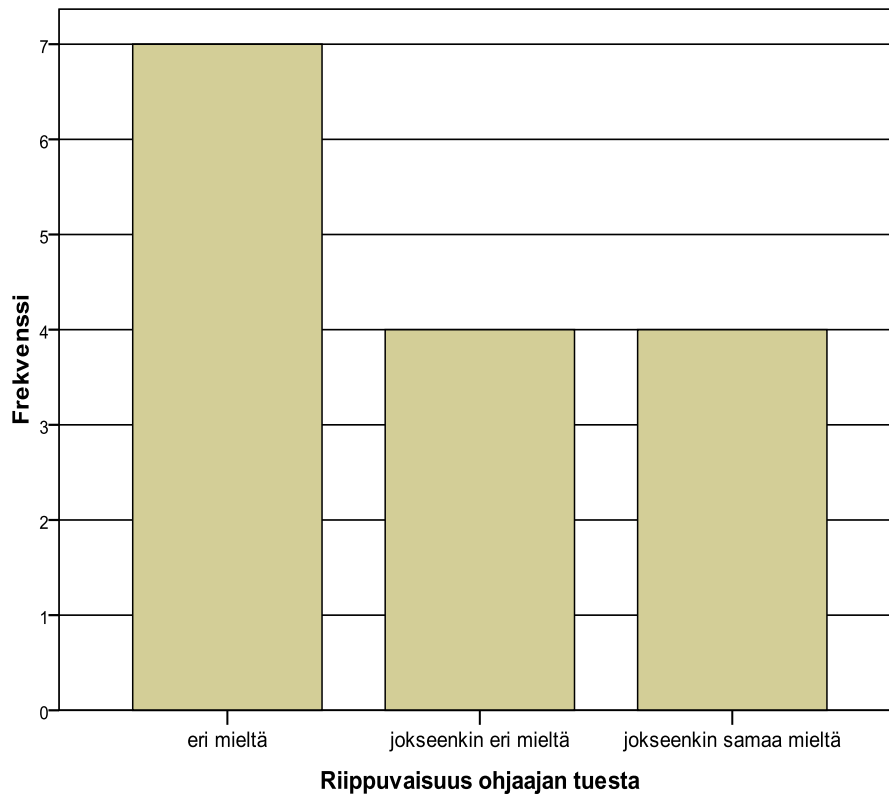
KUVIO 9. Luottamussuhteen syntyminen ohjaajan ja asiakkaan kesken

Vastaajat olivat arvioineet asiakkaan ja ohjaajan välisen luottamuksen melko hyväksi. Vastauksen näkyvät kuviossa 9. Luottamus on todella tärkeä elementti ohjauksen onnistumisen kannalta, ja vastausten perusteella siinä on joitakin puutteita. Vaikka vastauksen ovat melko positiivisia, luottamuksellisen suhteen muodostamiseen tulisi kiinnittää jatkossa enemmän huomiota, jotta pienikin epäily suhteen luottamuksellisuudesta vähenisi.

KUVIO 10. Vastuun jakaminen tuloksista ohjaajan ja asiakkaan kesken

Vastuun jakaminen ohjauksessa saavutettavista tuloksista ohjaajan ja asiakkaan kesken oli haastavaa saattaa mitattavaan muotoon. Päädyin mittaamaan vastuunjakamista kahdella eri väittämällä onnistumisten ja vastoinkäymisten näkökulmista. Vastaukset näkyvät kuviossa 10. Vastausten mukaan vastuuta jaetaan nuorten mielestä melko tasaisesti onnistumisten ja vastoinkäymisten kesken. Tulosten jakamisesta ohjauksessa ei siis juuri ole kehittämistarvetta.

KUVIO 11. Riippuvaisuus ohjaajan tuesta liiallista

Kuviosta 11 selviää, ovatko nuoret samaa mieltä liiallisen riippuvaisuuden syntymisestä ohjaajan tukeen. Kukaan ei jättänyt vastaamatta väittämään. Ohjauksessa tulisi jatkossa kiinnittää huomiota siihen, ettei liiallista riippuvuutta ohjaajan tuesta pääse kehittymään ja että riippuvuutta tuesta ohjauksen edetessä pystyttäisiin vähentämään.

Yhteenveto

Ensimmäinen tutkimusongelma oli, kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvi-
on mukaan. Tätä ongelmaa mitanneiden väittämien tulosten perusteella voi to-
deta, että ohjauksessa on onnistuttu tähän mennessä melko hyvin kokonaisu-
udessaan.

Parhaiten onnistuneita ohjauksen osa-alueita olivat seuraavat: dialogisuus, asi-
akkaan tahtiin eteneminen, vastuun jakaminen tuloksista ohjaajan ja asiakkaan

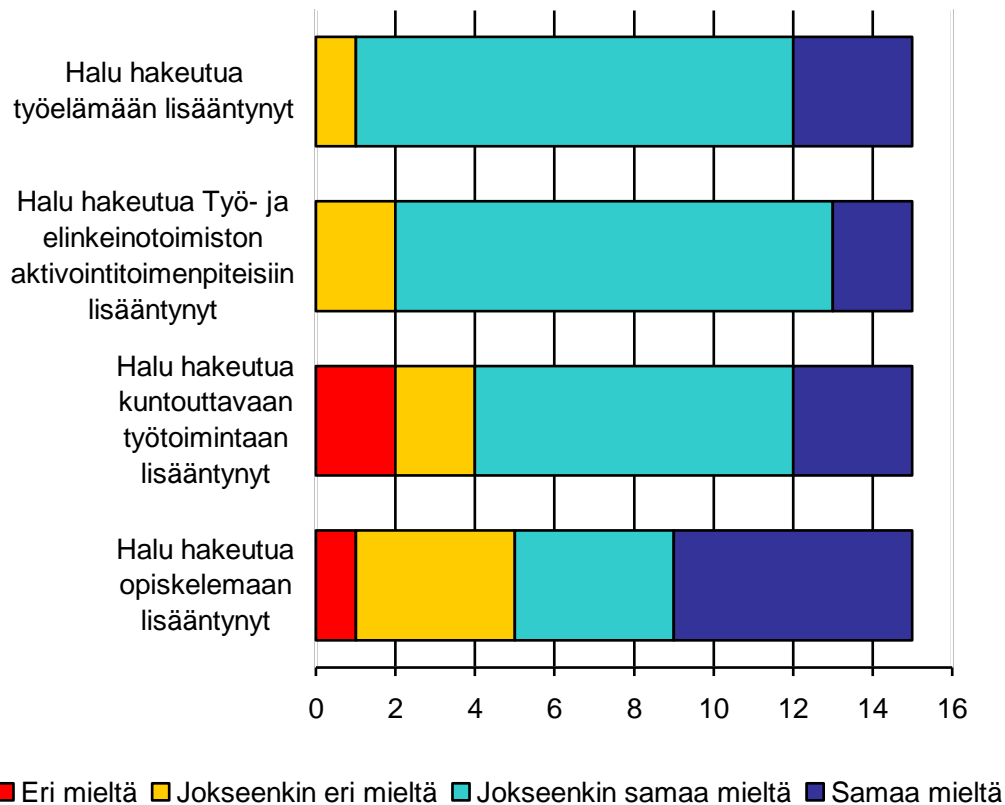
kesken asiakkaan onnistuessa, ohjaaja antaa riittävästi tietoa eri kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikoista, ohjaajan palvelujärjestelmätuntemus Työ- ja elinkeinotoimiston sekä Kelan osalta ja asiakkaan saattaen vaihtaminen palvelusta seuraavaan kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikkaan, Kelalle sekä Työ- ja elinkeinotoimistoon siirtymisen osalta. Näistä väittämistä yksikään vastaaja ei ollut eri mieltä. Korkeintaan kaksi vastaajaa oli jokseenkin eri mieltä ja samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä olevat jakautuivat melko tasaisesti. Kehittämistarve näillä osa-alueilla on hyvin vähäinen.

Jonkin verran kehitettävää on seuraavissa ohjauksen osa-alueissa: ohjauksessa edetään osatavoitteiden kautta, asiakkaan toiveet otetaan huomioon sekä vastuun jakaminen tuloksista ohjaajan ja asiakkaan kesken asiakkaan kohdassa vastoinkäymisiä. Näissä osa-alueissa jokseenkin eri mieltä oli ainakin kaksi vastaajaa ja jokseenkin samaa mieltä oli useammin valittu vastausvaihtoehto, kuin samaa mieltä. Kehittämistarve ei näissäkään osa-alueissa ole suuri, mutta hieman huomattavampi, kuin parhaiten onnistuneissa ohjauksen osa-alueissa.

Suurimmat kehittämistarpeet ovat oppilaitokseen ohjaamisessa ja oppilaitokseen siirtymisen tukemisessa, ohjausympäristön yksilöllisessä huomioimisessa ja asiakaslähtöisyyteen liittyvässä luottamussuhteiden syventämisessä ja liiallisen ohjaajan tuesta riippuvaisuuden vähentämisessä. Näihin osa-alueisiin jotkut olivat vastanneet olevansa eri mieltä onnistuneisuudesta. Lisäksi jokseenkin eri mieltä ja jokseenkin samaa mieltä vastausvaihtoehdot olivat yhteensä suosittu, kuin samaa mieltä vastausvaihtoehto.

7.3 Ohjauksen merkitys elämänhallinnalle

Toinen tutkimusongelma oli, mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämänhallinnalleen. Elämänhallinnan lisääntymistä ohjauksen ansiosta mitattiin kyselylomakkeessa yhteensä 17 väittämällä. Väittämät on muodostettu käyttämäni tietoperustaa (elämänhallinta) hyödyntäen. Seuraavissa kuvioissa 12–21 esitetään kyselyssä saadut tulokset. Tämän luvun lopussa on yhteenveto tuloksista, jotka vastaavat toiseen tutkimusongelmaan.

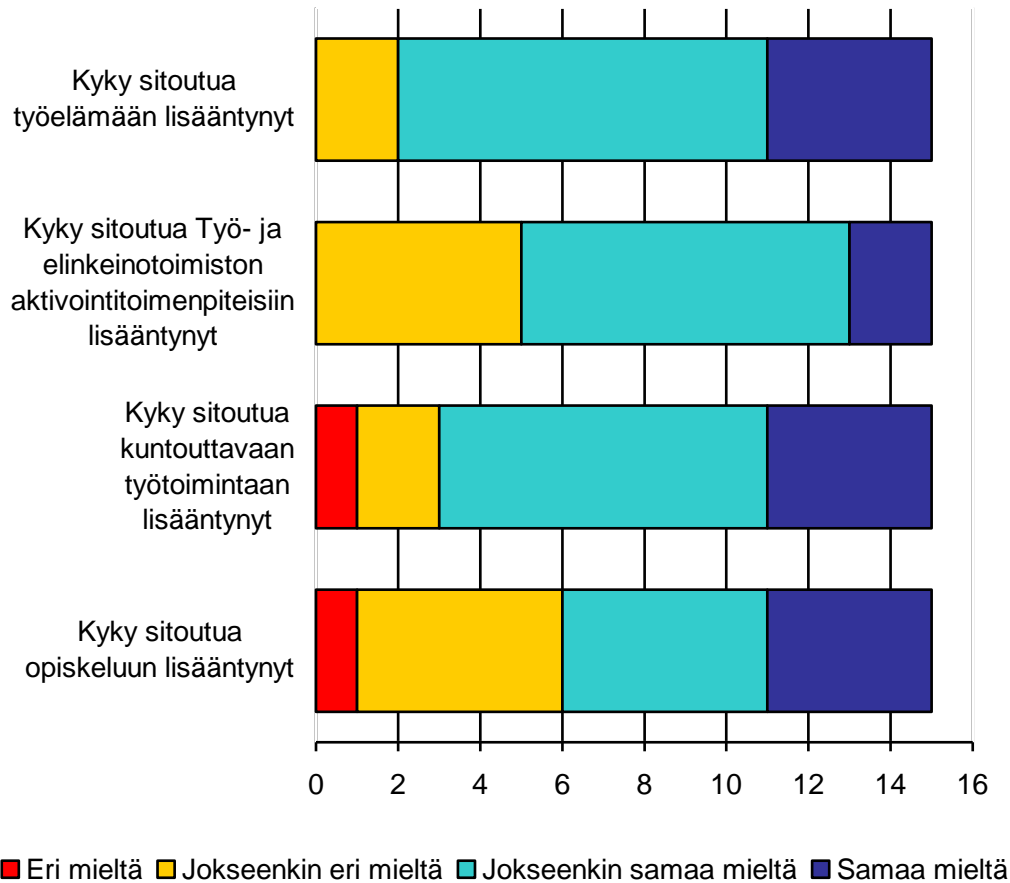
KUVIO 12. Motivaation lisääntyminen ohjauksessa

Kuviosta 12 käy ilmi nuorten mielipide väittämistä, joiden mukaan ohjaus on lisännyt heidän motivaatiansa hakeutua joko työelämään, Työ- ja elinkeinotoimiston aktivointitoimenpiteisiin, kuntouttavaan työtoimintaan tai kouluun. Eri paikat on eritelty, jotta ohjaajat voivat tuloksista nähdä, minkä palvelun motivointiin pitää mahdollisesti kiinnittää enemmän huomiota ja missä on onnistuttu. Kaikki vastaajat ovat vastanneet jokaiseen motivaation kehittymistä mittaavaan väittämään.

Tulosten perusteella ohjauksen merkitys työelämään motivoitumiselle on ollut merkittävää. Motivaatio myös Työ- ja elinkeinotoimiston toimenpiteisiin hakeutumiseksi on ohjauksen ansiosta lisääntynyt ja lisääntyminen on ollut melko merkittävää. Motivoituminen kuntouttavaan työtoimintaan ei ole kaikilta onnistunut ohjauksesta huolimatta. Iso osa vastanneista on kuitenkin motivoitunut ohjauksen myötä myös kuntouttavaan työtoimintaan hakeutumiseen. Motivaation

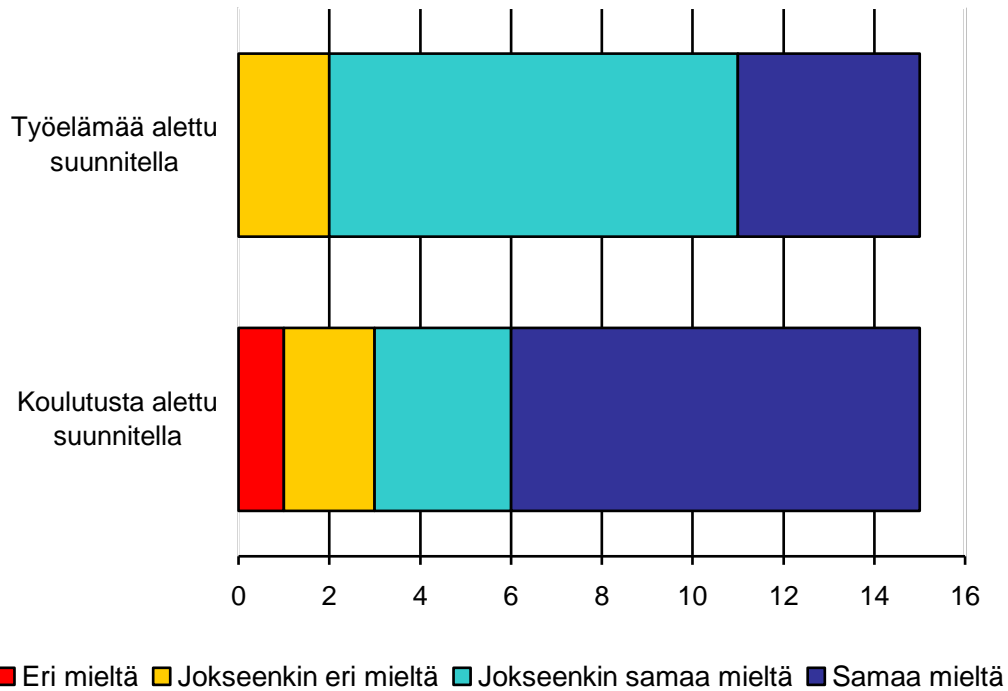

lisääntyminen opiskelemaan hakeutumisen suhteen ei myöskään ole onnistunut kaikilla vastaajilla hyvin, mutta heitä on vain muutama. Ohjauksen merkitys motivaation kasvulle kokonaisuudessaan on kuitenkin selkeästi havaittavissa.

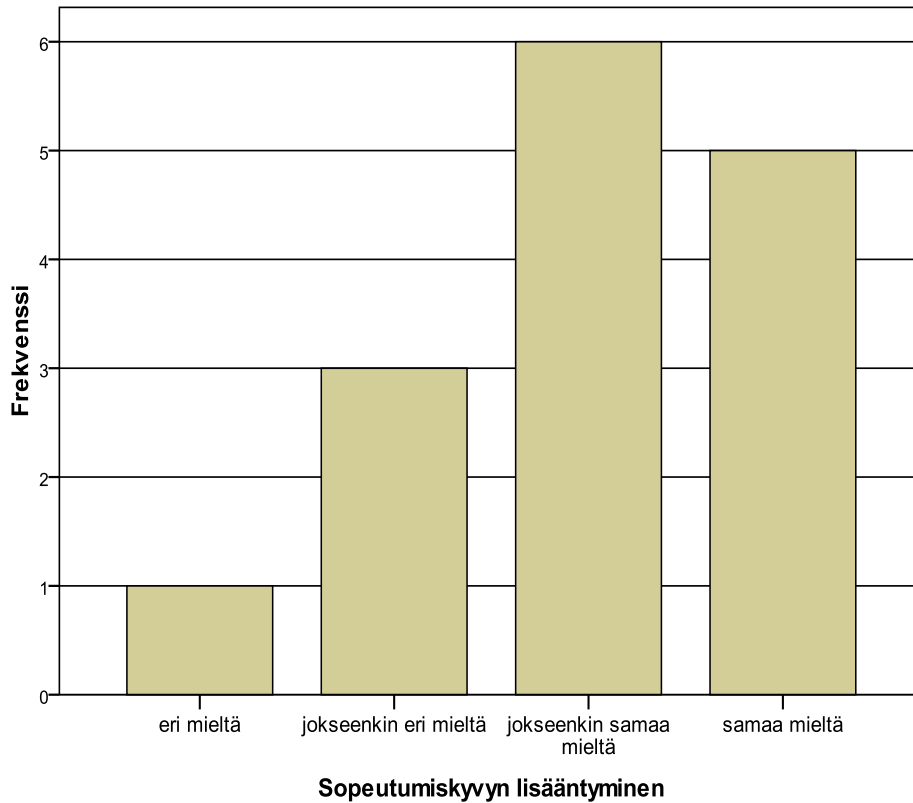
KUVIO 13. Sitoutumiskyvyn lisääntyminen ohjauksessa

Kuviossa 13 näkyvät tulokset sitoutumiskyvyn lisääntymisestä ohjauksessa. Sitoutumiskyky työelämään ja Työ- ja elinkeinotoimiston aktivointitoimenpiteisiin on kaikilla vastaajilla kehittynyt ohjauksen johdosta ainakin jossain määrin. Useimmilla kehityksen voi päätellä olevan melko merkittävää. Sitoutumiskyky kuntouttavaan työtoimintaan ja opiskeluun on ohjauksen ansiosta kehittynyt vähemmän, kuin sitoutumiskyky muihin toimintoihin.

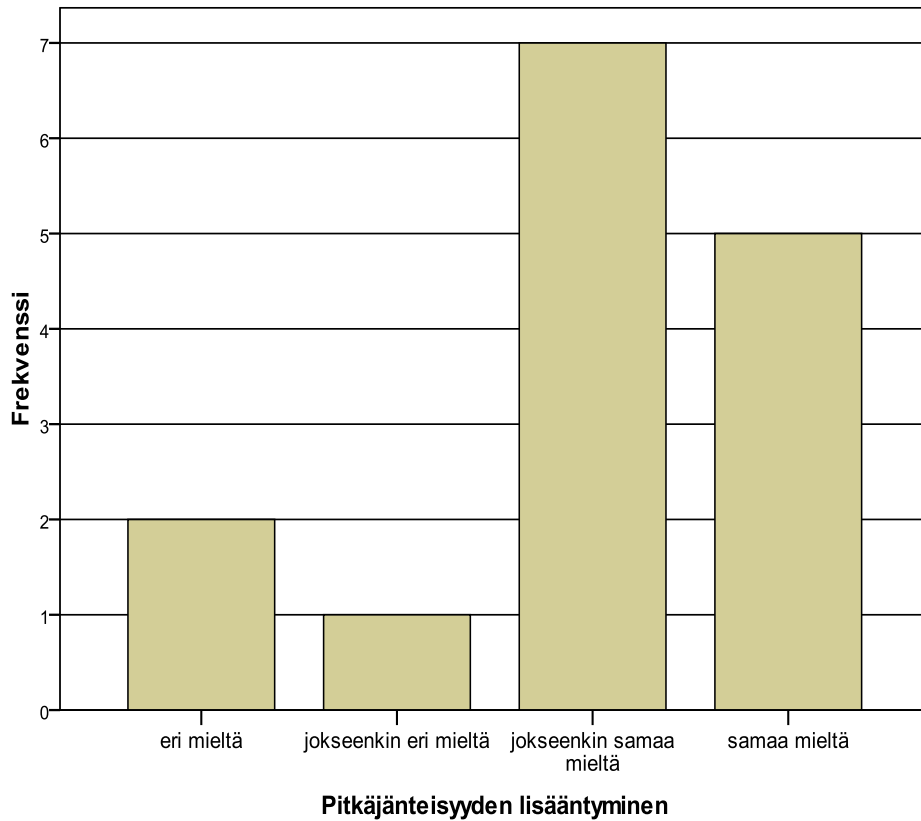
KUVIO 14. Tulevaisuuden suunnittelukyvyyn kehitys ohjauksessa

Kaikki 15 vastaajaa vastasivat molempiin tulevaisuuden suunnittelukyvyyn kehitystä mittaaviin väittämiin (kuvio 14). Vastausten mukaan tulevaisuuden suunnittelukyky on lisääntynyt. Ohjauksen merkitys on siis selvästi havaittavissa. Työelämän suunnittelu on lisääntynyt jossakin määrin paremmin kaikilla vastaajilla, mutta opiskelun suunnittelun lisääntymisestä täysin samaa mieltä on isompi osa vastaajia.

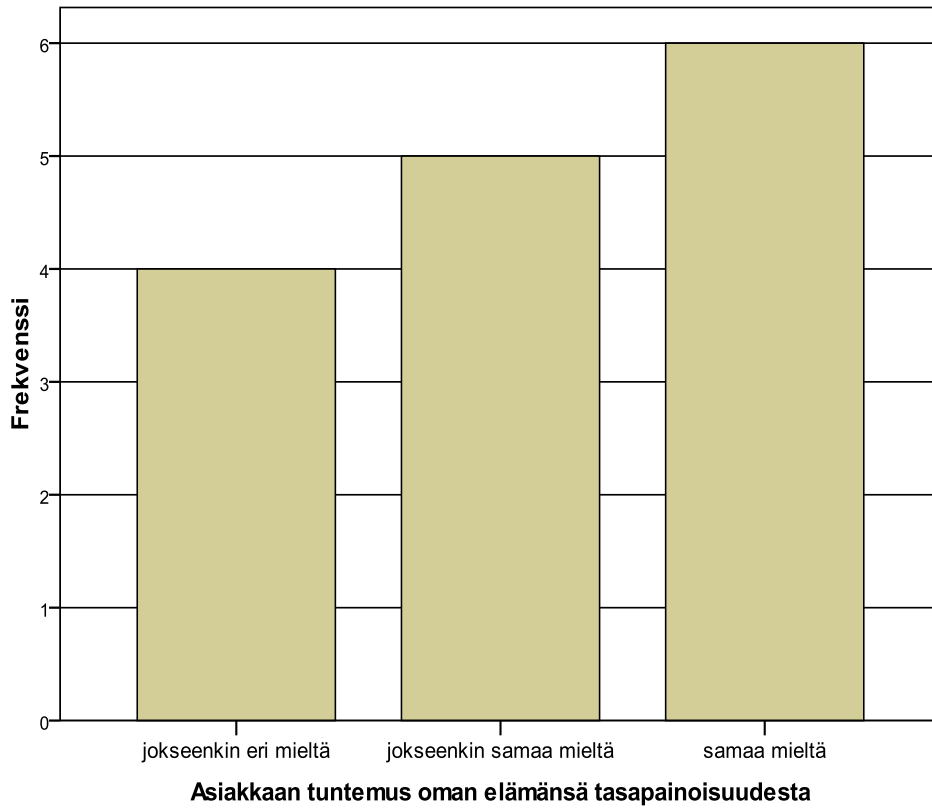
KUVIO 15. Asiakkaan sopeutumiskyvyn lisääntyminen

Asiakkaan sopeutumiskyvyn lisääntyminen ohjauksen ansiosta näkyy kuviossa 15. Siihen vastasivat kaikki 15 vastaajaa. Ohjauksen merkitys sopeutumiskyvyn kehittymiselle mukaillee elämänhallinnan lisääntymistä motivaation, sitoutumiskyvyn ja tulevaisuuden suunnittelukyvyn osa-alueilla. Merkitys on ollut suurelle osalle selkeää, mutta muutama on asiasta jokseenkin eri mieltä ja yksi vastaaja ei koe sopeutumiskyvyn kehittyneen ohjauksen takia ollenkaan.

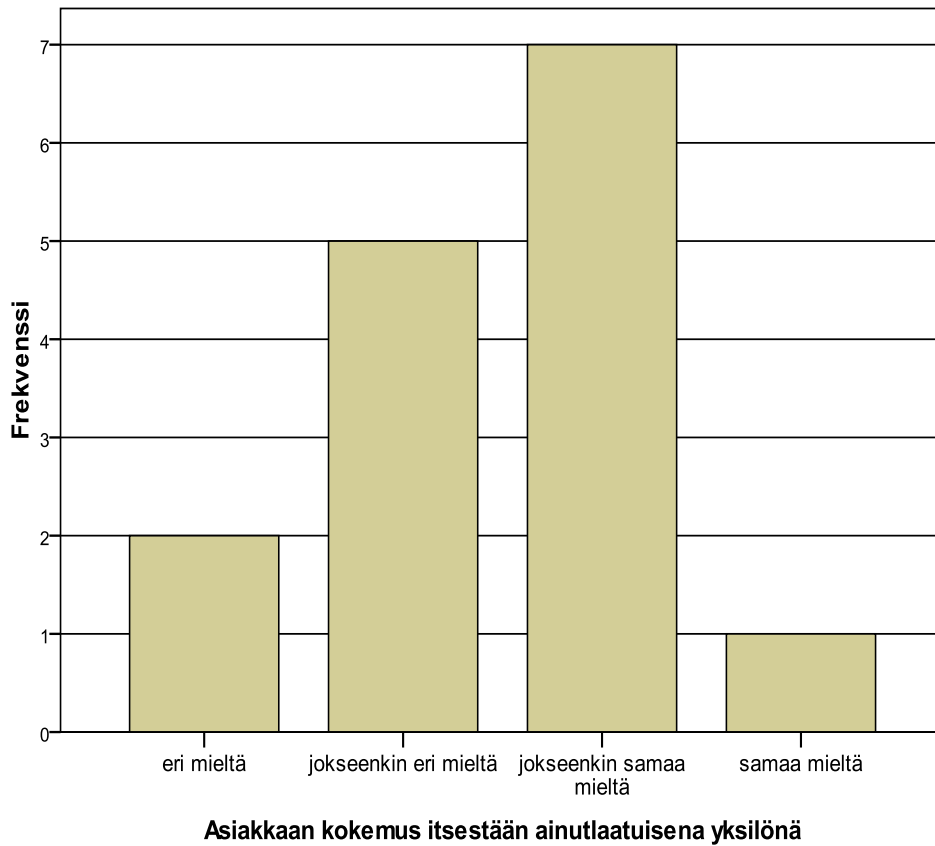
KUVIO 16. Pitkäjäteisyyden kehittyminen

Pitkäjäteisyys on ohjauksessa kehittynyt nuorten arvion mukaan useimmilla vastaajilla. Kaikki vastaajat vastasivat väittämään. Ohjauksen merkitys pitkäjäteisyyden kehittymiselle on ollut myös selkeää useimmilla vastaajilla.

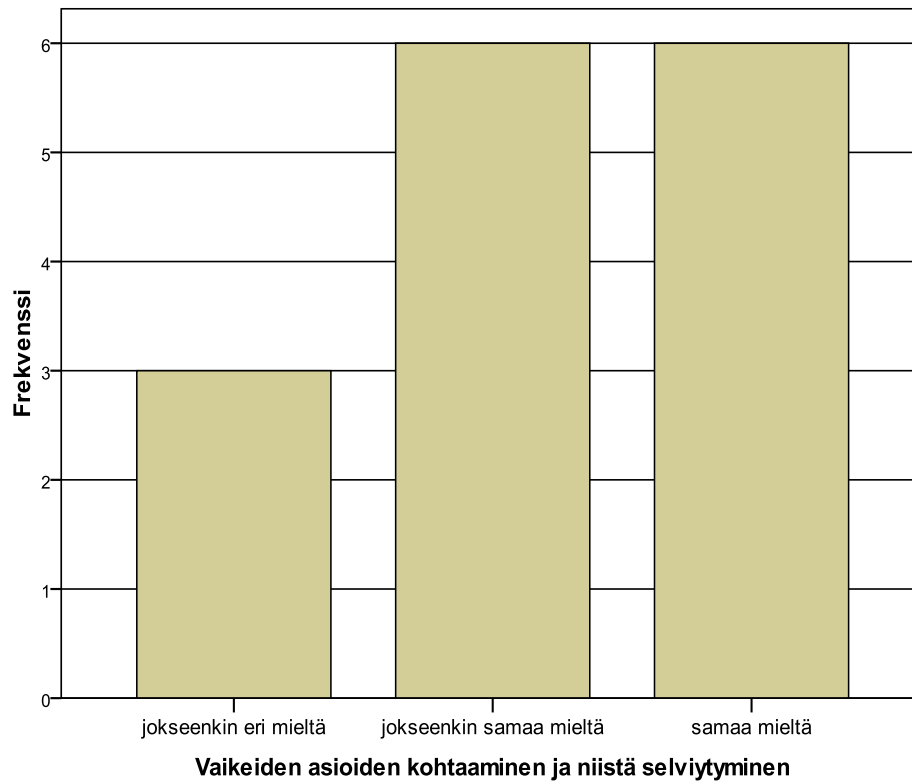
KUVIO 17. Asiakaan elämän tasapainoisuuden lisääntyminen

Yksikään vastaaja ei ollut eri mieltä siitä, että tuntemus elämän tasapainoisuudesta on lisääntynyt ohjauksen ansiosta (kuvio 17). Kukaan ei ollut jättänyt vastaamatta väittämään. Asiakkaan tunne elämänsä tasapainoisuudesta jakaa mielipiteitä enemmän, kuin useimmat kyselyssä selvitetty elämänhallinnan osa-alueet. Kaikki ovat kokeneet elämänsä tasapainoisuuden lisääntyneen jossakin määrin.

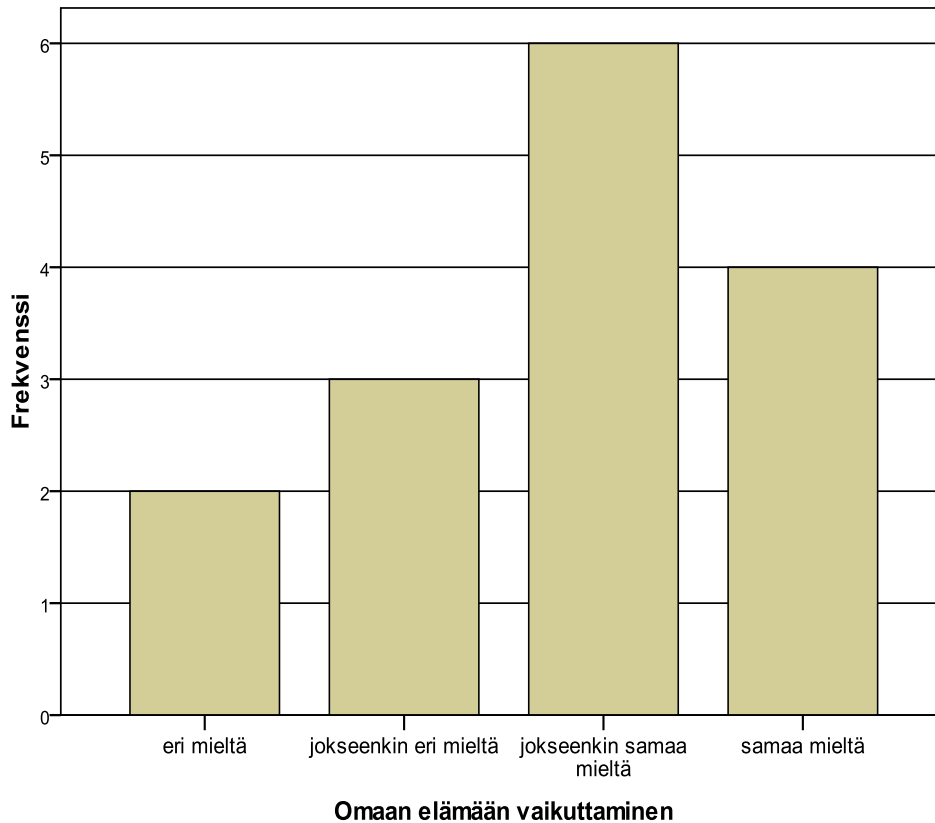
KUVIO 18. Asiakkaan kokemuksen kehittyminen itsestään ainutlaatuisena yksilönä

Yksilöllisyyden kehittymistä mitattiin yhdellä väittämällä, jossa väitettiin vastaajan oppineen näkemään itsensä ainutlaatuisena ohjauksen ansiosta. Vastaukset näkyvät kuviossa 18. Kaikki vastaajat vastasivat väittämään. Täysin selkeän merkityksen osuus yksilöllisyyden kehittämisessä on pienempi kuin muilla elämänhallinnan osa-alueilla. Merkitys on myös kokonaisuudessaan selkeästi useimpia osa-alueita pienempi.

KUVIO 19. Voimaantuminen ohjauksessa

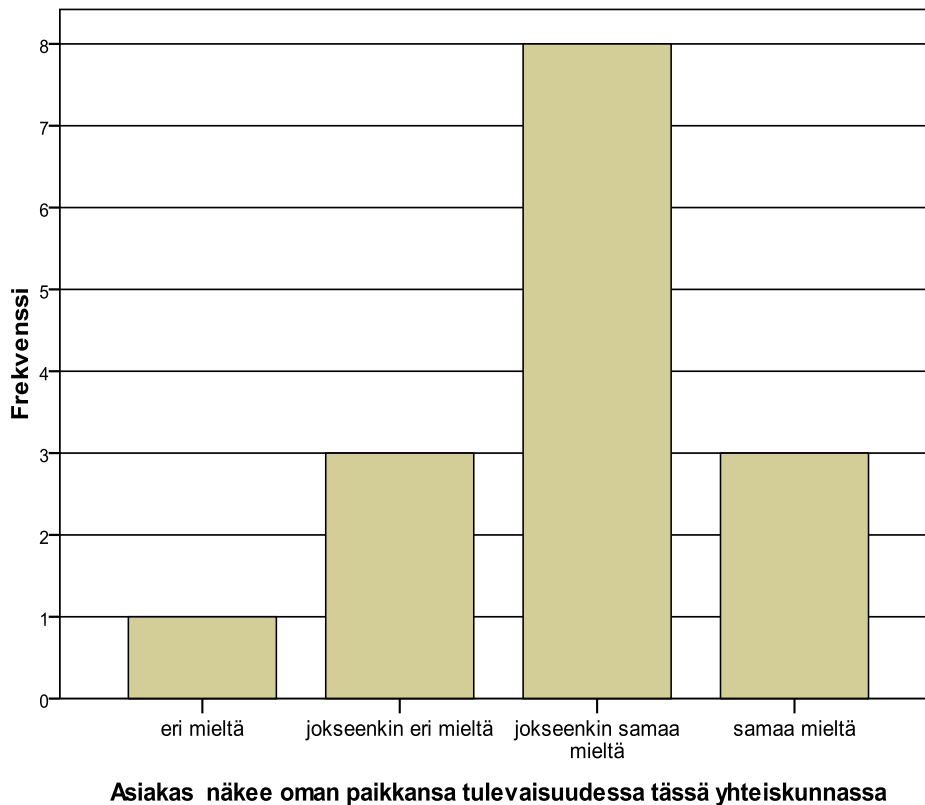
Voimaantuminen on tässä tutkimuksessa olennainen käsite. Sen saavuttamista mitattiin yhdellä väittämällä. Kaikki vastaajat ovat jossakin määrin voimaantuneet. Ohjauksen merkitys voimaantumiselle on kokonaisuudessaan melko selkeä. Vastaajat ovat olleet elämänhallinnan osa-alueista eniten samaa mieltä voimaantumisen saavuttamisesta ohjauksen johdosta.

KUVIO 20. Vaikutusvallan tunteen kasvaminen asiakkaan omassa elämässä

Oman elämän vaikutusmahdollisuuksien tunteen kasvua mitattiin kyselyssä yhdellä väittämällä. Kukaan ei jättänyt vastaamatta väittämään. Ohjauksen merkitys vaikutusvallan tunteen kasvuille on jakautunut useita elämönhallinnan osa-alueita tasaisemmin, mutta se noudattelee silti samaa vastausjakaumaa kuin muutkin osa-alueet. Merkitys on hyvin havaittavissa, mutta muutama vastaaja on myös sitä mieltä, ettei ohjauksella ole merkitystä omaan elämään vaikuttamisen lisääntymiselle.

KUVIO 21. Asiakkaan näkemyksen kehittyminen omasta paikastaan tulevaisuudessa tässä yhteiskunnassa

Kyselylomakkeessa kysytty viimeinen väittämä oli seuraavanlainen: ohjauksen ansiosta pystyn näkemään oman paikkani tulevaisuudessa tämän yhteiskunnan jäsenenä. Vastaukset näkyvät kuviossa 21. Elämönhallinnan kehityttyä nuoren pitäisi kyetä toimimaan yhteiskunnassa ja asettamaan itselleen tulevaisuuden tavoitteita. Ohjauksen merkitys sille, että asiakas näkee oman paikkansa tulevaisuudessa tässä yhteiskunnassa, oli havaittavissa, mutta täysin varmoja mielipiteitä oli melko vähän (kolme). Vastaukset tähän väittämään noudattelevat muiden väittämien vastausten jakautumaa.

Yhteenveto

Toinen tutkimusongelma oli, mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämönhallinnalleen. Tätä ongelmaa mittaavien väittämien tulosten pe-

rusteella voi todeta, että ohjauksella on ollut merkitystä elämänhallinnan lisääntymiselle. Joillakin osa-alueilla merkitys voisi tosin olla hieman suurempi.

Eniten vaikutusta ohjauksella on ollut seuraavilla elämänhallinnan osa-alueilla: voimaantuminen ohjauksessa, tulevaisuuden suunnittelukyvyyn lisääntyminen ohjauksessa, motivaation kehitys työelämään sekä Työ- ja elinkeinotoimiston aktivointitoimenpiteisiin hakeutumisen osalta, sitoutumiskyvyn kehitys työelämään sekä Työ- ja elinkeinotoimiston aktivointitoimenpiteisiin sitoutumisen osalta. Näillä osa-alueilla vastaukset ovat painottuneet jokseenkin samaa mieltä ja samaa mieltä vastausvaihtoehtoihin.

Melko suuri merkitys ohjauksella on ollut seuraavilla elämänhallinnan osa-alueilla: pitkäjänteisyyden lisääntyminen, sopeutumiskyvyn lisääntyminen, asiakkaan elämän tasapainoisuuden lisääntyminen, asiakkaan kyky nähdä oma paikkansa yhteiskunnassa tulevaisuudessa, motivaation kehitys kuntouttavaan työtoimintaan ja opiskelemaan hakeutumisen osalta sekä sitoutumiskyvyn kehitys kuntouttavaan työtoimintaan sitoutumisen osalta. Ainakin neljä vastaajaa olivat näistä osa-alueista joko eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä ohjauksen merkityksestä osa-alueiden kehittymiselle. Motivaation kehitykseen opiskelemaan hakeutumisen osalta viisi vastaajaa oli ollut yhteensä joko eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Kuitenkin kyseisen osa-alueen kohdalla motivaation kehittymisestä samaa mieltä on kuusi vastaajaa. Tämä osoittaa toisaalta sen, että ne jotka ovat motivoituneet opiskelemiseen hakeutumiseen, ovat varmoja motivoitumisestaan.

Ohjauksen merkitys elämänhallinnalle on ollut heikointa seuraavilla osa-alueilla: sitoutumiskyvyn kehitys opiskelemaan hakeutumisen osalta, asiakkaan kokemus itsestään ainutlaatuisena yksilönä sekä omaan elämään vaikuttaminen. Näillä osa-alueilla eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä vastausvaihtoehdon ovat valinneet vähintään viisi vastaajaa. Tässäkin kohdassa sitoutumiskyvyn kehitys opiskelemaan hakeutumisen osalta on kuitenkin toisaalta arvioitu hyväksi, sillä siitä samaa mieltä on neljä vastaajaa. Kaikista heikoin merkitys ohjauksella on ollut asiakkaan kokemukseen itsestään ainutlaatuisena yksilönä. Tähän tulisi ohjauksessa jatkossa erityisesti kiinnittää huomiota.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätökset esitetään tutkimusongelmien mukaisessa järjestyksessä tutkimuksen tietoperustaan verraten. Johtopäätöksissä verrataan myös tutkimuksen tuloksia aiempien tutkimusten tuloksiin.

8.1 Ohjauksen onnistuneisuus

Työelämään suuntaavassa palveluohjauksessa Blomgrenin (2005) tulkinnan mukaan tärkeää on osatavoitteiden kautta eteneminen sekä asiakkaan saattaen vaihtaminen palvelusta seuraavaan. Lisäksi asiakkaalle tulisi etsittää useita eri vaihtoehtoja muutoksen aikaansaamiseksi. Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat Blomgrenin (2005) tulkintaa siitä, mikä on tärkeää työelämään suuntaavassa palveluohjauksessa. Nuorten ohjauksessa Blomgren (2005) kirjoittaa epävirallisen ympäristön olevan suotuisa elementti. Tämän tutkimuksen tulokset eivät täysin tue kyseistä väitettä, sillä epävirallisen ympäristön suotuisuutta mitaava väittämä jakoi kaikista väittämistä eniten vastaajien mielipiteitä. Tästä voi päätellä, että asia on otettava huomioon yksilöllisesti. Halukkaiden ohjausta voisi kehittää siten, että tavattaisiin jatkossa muussakin ympäristössä. Tulokset kertovat siis sen, että epävirallisen ympäristön ei voi ajatella aina olevan suotuisa elementti nuorten ohjauksessa.

Palvelujärjestelmän tuntemus on Pietiläisen & Seppälän (2003) mukaan palveluohjauksen onnistumisen kannalta olennaista. Ohjaajan palvelujärjestelmän tuntemusta mitattiin kyselylomakkeessa kolmella väittämällä. Oppilaitokseen ohjaaminen ei ollut onnistunut tulosten mukaan yhtä hyvin, kuin muihin pakkoihin ohjaaminen. Tulos voi johtua siitä, että kolmella vastaajalla oli jo ammatillinen koulutus, joten heitä ei ole ehkä ollutkaan tarkoitus ohjata oppilaitokseen.

Asiakaslähtöisyyttä ohjauksessa mitattiin kysymyslomakkeessa kuudella väittämällä. Asiakaslähtöisyyteen liittyviä ohjauksen osa-alueita tässä tutkimuksessa ovat: asiakkaan toiveet otetaan huomioon, edetään asiakkaan tahtiin, luot-

tamussuhde muodostetaan, vastuu tuloksista jaetaan asiakkaan ja ohjaajan kesken ja vältetään riippuvuussuhteita. Näiden osa-alueiden toteutuminen ohjauksessa tarkoittaa asiakaslähtöisyyden onnistumista. (Piirainen 1999; Rostila 2001.) Tutkimuksen tulokset tukevat Piiraisen (1999) ja Rostilan (2001) määrittelmien asiakaslähtöisyyden onnistumista takaavien osa-alueiden toteutumisen tarpeellisuutta. Kaikki osa-alueet oli arvioitu vastauksissa melko hyvin onnistuneiksi, mikä osoittaa asiakaslähtöisyyden toteutumisen Sodankylän sosiaalitoimen nuorille työttömille antamassa ohjauksessa. Luottamuksen saavuttamisessa ja riippuvuussuhteiden syntymisen välttämiseksi on kuitenkin mielestäni tulosten mukaan kehitettävää.

Asiakkaan ja ohjaajan luottamussuhteen syntymisestä jokseenkin eri mieltä ja jokseenkin samaa mieltä vastanneet eivät kuitenkaan täysin luota ohjaajaan, mikä on huolestuttavaa. Luottamuksen puute vaikuttaa siihen, mitä asiakas on valmis ohjaajalle paljastamaan. Salaisiksi jääneet asiat voivat olla merkittäviä esimerkiksi asiakkaan tulevaisuuden suunnittelun kannalta. On siis ohjauksen onnistumisen kannalta todella oleellista, että asiakkaan ja ohjaajan luottamus muodostuu, sillä sen muodostumatta jääminen vaikeuttaa ohjausta ja sen onnistumista. Myös Aikio-Mustonen & Kumpula (2008) ovat todenneet loppuraportissaan ”Oma sosiaalityöntekijä vaikuttaa nuoren elämäntilanteen paranemiseen”, että luottamuksellisen suhteen synnyttyä sosiaalityöllä on paikka olla tukemassa muutosta parempaan. Riippuvuussuhteiden syntymisen välttäminen on asiakaslähtöisyyden onnistumisen kannalta tärkeää (Rostila 2001, 40). Kyselylomakkeessa väitettiin, että asiakas on liian riippuvainen ohjaajan tuesta. Jopa neljä vastaajaa oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä. Johtopäätöksenä tästä voi todeta, että tuesta ollaan tultu liian riippuvaisiksi. Tämä estää ohjauksen onnistumista ja voimavaralähtöisen palveluohjauksen tavoitteen (asiakas selviää lopulta itsenäisesti ilman palveluohjausta) toteutumista (Hänninen 2007, 16).

Vastaajien perustiedoista (taulukko 2) näkyy, että ensimmäinen ohjaus on ollut yhdellä vastaajalla jo vuonna 2006 ja uusimmatkin asiakkaat ovat käyneet ensimmäisessä ohjauksessa jo vuonna 2010. Heille on siis todella annettu aikaa ohjauksessa, mikä on pääteltävissä tuloksistakin (kuviot 8): jopa seitsemän vas-

taajaa on samaa mieltä siitä, että ohjauksessa on edetty asiakkaan tahtiin. Ohjauksen onnistuneisuutta voisi kuitenkin kyseenalaistaa, jos asiakas on saanut ohjausta jo usean vuoden ajan. Sosiaalitoimen antama ohjaus ei ehkä ole riittävä, jos ohjausta tarvitsee vielä viisi vuotta ensimmäisen ohjaukserän jälkeen. Tuloksista ei kuitenkaan selviä, onko ohjaus ollut jatkuvaa vai onko vastaaja ollut välillä esimerkiksi työelämässä tai opiskelemassa. Tämä johtopäätös ei siis ole täysin luotettava.

Ohjauksen pitkäkestoisuudelle on saatu perusteita Sodankylän sosiaalitoimessa aiemmin tehdyn kyselyn tulosten perusteella. Kyselyssä on selvitetty oman sosiaalityöntekijän vaikuttavuutta nuoren elämäntilanteen paranemiseen. Kyselyn mukaan on selvää, että 1,5 vuoden tiivis työskentely nuorten kanssa ei ole riittävää. Useimpien nuorten ongelmat olivat tulosten mukaan osoittautuneet ennakko-oletuksia haastavimmiksi ja heille oli sen seurauksena annettu lupa työstää asioitaan siten, että viranomaiset eivät koko ajan olleet tarjoamassa aktiivisempia toimenpiteitä. Aktivointisuunnitelmaan oli voitu kirjata, että nuori siirtyy määrääjäksi sosiaalityön asiakkaaksi. Tällä tarkoitettiin sosiaalityön kokonaisvaltaista ja intensiivistä tukea. Pitkällä aikavälillä työskentelymallin arvioitiin olevan suurella todennäköisyydellä vaikuttava ja siitä tulisivat hyötymään kaikki nuoret ja myös aikuissosiaalityön asiakkaat. (Aikio-Mustonen & Kumpula 2009.) Mielestäni kuntouttavan työtoiminnan palveluohjauksen keston pitkeytyessä nuorten ohjauksen muuttamista sosiaalityön asiakkuudeksi kokonaisvaltaisen ja intensiivisen tuen saamiseksi olisi kannattavaa harkita tämän tutkimuksen tulosten sekä Aikio-Mustosen & Kumpulan (2009) esittämien tulosten perusteella.

8.2 Ohjauksen merkitys elämäntilanteelle

Voimaantuminen on olennainen mitattava asia tässä tutkimuksessa, sillä Virjosen (1996) mukaan elämäntilanteen hallinta on kykyä käyttää sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja oman elämänsä aktiiviseen ohjaamiseen. Voimaantuminen on myös voimavarojen palveluohjauksen tavoite. Asiakkaan voidaan sanoa saaneensa omat voimavarat käyttöönsä, kun hän kykenee selviytymään itsenäisesti ilman palveluohjausta (Hänninen 2007, 15–16). Voimaantumista mitattiin kyselylomakkeessa yhdellä väittämällä. Vastaukset olivat positiiviset. Koska voi-

maantuminen on koko ohjauksen tavoite, näistä vastauksista voi päätellä myös sen, että ohjaus on onnistunut hyvin. Ohjauksella on ollut selkeästi merkitystä elämänhallinnan kehittymiselle. Myös Kavakka & Strand (2008) ovat tutkineet kuntouttavan työtoiminnan vaikutusta yksilön elämänhallintaan Sodankylässä. Heidän tutkimuksensa mukaan kuntouttavalla työtoiminnalla on myös vaikutuksia yksilön elämänhallintaan, tarkasteltaessa asiaa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden 92 ihmisten elämäntilanteiden kannalta. Tuloksista on myös nähtävissä, että asiakkaiden kokemukset oman elämänsä hallittavuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista kasvoivat ja omien voimavarojen löytyminen ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytyminen vahvistivat elämänhallintaa. (Kavakka & Strand 2008, 91–92.)

Motivaatio ja sitoutuminen koulutukseen ja työelämään sekä niiden suunnittelu saattavat kärsiä, kun nuori kadottaa elämänhallintansa (Paju & Vehviläinen 2001, 112). Motivaation lisääntymistä ohjauksen myötä mitattiin neljällä väittämällä. Eniten samaa mieltä vastanneita oli koulutukseen motivoitumisessa. Tämä osoittaa, että ne vastaajat jotka on saatu kiinnostumaan koulutuksesta, ovat motivoituneet siihen aidosti. Kavakan & Strandin (2008) tutkimuksessa motivaatiota mitattiin suhteessa kuntouttavaan työtoimintaan. Heidän tutkimuksensa mukaan asiakkaiden motivaation lähteinä ovat mielenkiintoiset työtehtävät, virikkeellinen työympäristö, mukavat työtoverit ja kannustavat yksilövalmentajat. Yksilövalmentajienkin tehtävänä on ohjaus, joten sen merkitys motivaation kehittymiselle on tunnustettu Sodankylässä jo aiemmin ja myös tämä tutkimus tukee sitä.

Pajun & Vehviläisen (2001) mukaan nuorten elämänhallinta paranee, jos nuoren kyvyt sopeutumiseen, pitkäjänteisyyteen, tasapainoon ja yksilöllisyyteen kehittyvät. Näitä osa-alueita mitattiin kaikkia omalla väittämällä. Pitkäjänteisyyden kehittymisestä kaksi vastaajaa olivat eri mieltä. Tämä voi johtua siitä, että jotkut vastaajat olivat olleet asiakkaina jo kauan. Pisin asiakkuus oli kestänyt jo viisi vuotta (taulukko 2). Pitkään asiakkuuteen voi olettaa liittyvän pettymyksiä, sillä asiakkuus olisi päätynyt jo aiemmin, jos tämän vastaajan ohjauksessa olisi onnistuttu. Tämä voi selittää sitä, että pitkäjänteisyyden kehittyminen on ollut välillä koetuksellakin. Sopeutumiskyvyn kehittymisestä eri mieltä oli yksi vastaa-

ja. Tämä voi johtua samasta syystä, kuin erimielisyys pitkäjänteisyyden kehittämisestä. Jos omaa polkua työelämään tai koulutukseen ei ohjauksesta huolimatta löydy, voi kokemus omasta sopeutumisesta olla negatiivinen.

Yksilöllisyyden kehittyminen ohjauksessa oli arvioitu melko positiiviseksi kokonaiskuvaltaan, sillä jokseenkin samaa mieltä vastanneita oli seitsemän. Eri mieltä oli kuitenkin kaksi ja samaa mieltä vain yksi vastaajaa. Johtopäätöksenä voisi ajatella, että itsetunnon tukemiseen tulisi ohjauksessa kiinnittää huomiota, sillä ohjauksen merkitys sen kehittymiselle voisi olla parempikin. Toisaalta on mahdollonta päätellä sitä, kokevatko vastaajat kuitenkin olevansa ainutlaatuisia yksilöitä, vaikka he eivät koe ohjauksen lisänneen tällaista käsitystä itsestään.

Pajun & Vehviläisen (2001) mukaan nuori tuntee vaikutusvaltansa omaan elämäänsä olevan vähäistä, kun hän kadottaa elämänhallintansa. Myös tätä osaluetta selvitettiin kyselylomakkeessa omalla väittämällä. Kavakan & Strandin (2008) tutkimuksen tulosten mukaan asiakkaiden kokemukset oman elämänsä hallittavuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista kasvoivat kuntouttavassa työtöminnassa. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset osoittivat myös oman elämän vaikutusmahdollisuuksien pääasiassa lisääntyneen. Tutkimusten tulokset siis tukevat toisiaan. Tässä tutkimuksessa tuloksissa ilmeni kuitenkin muutamia eriäviä mielipiteitä. Tämä voi johtua siitä, että nuori kokee oman vaikutusvallan elämäänsä olevan vähäistä juuri siksi, että hän tarvitsee ohjausta. Myös lakisääteisten sanktioiden kohtaaminen voi vähentää tunnetta omaan elämään vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Ohjauksen onnistuneisuuden perusteella ohjauksen merkityksen elämänhallinnalle olisi voinut olettaa olevan hieman suurempi. Epävarmuus ohjauksen merkityksestä elämänhallinnalle voi kuitenkin olla myös hyvä asia. Sen voi tulkita niin, että pelkästään ohjaus ei määrittele elämänhallinnan kehitystä, vaan sitä voi ja tapahtuu myös muista syistä nuorten elämässä.

9 POHDINTA

Valitsin tutkimukseni aiheen, koska se kiinnosti minua. Koin, että aihe syventää osaamistani työttömyyden ja siihen liittyvän ohjauksen alueelta. Jo ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista olin syventynyt opinnoissa opintojaksovalintojeni myötä tälle alueelle. Toivoisin myös työllistyväni tulevaisuudessa aikuissosiaalityön ohjaukseen. Toisena syynä aiheenvalinnalle oli työelämästä lähtöisin oleva tarve. Tutkimuksen tulokset antavat työelämässä tarvittavaa tietoa Sodankylän sosiaalitoimen nuorille työttömille antaman ohjauksen kehittämiseksi.

Opinnäytetyö prosessini alkoi aiheen valinnan suunnittelulla keväällä 2010. Kyselin heti Sodankylän kunnan sosiaalitoimelta mahdollisia aiheita, joita he haluaisivat minun tutkivan opinnäytetyössä. Kysyin aihetta Sodankylästä, koska olen sieltä kotoisin ja haluaisin tulevaisuudessa työllistyä Sodankylään. Opinnäytetyön tekeminen Sodankylän sosiaalitoimen toimeksiantona auttaa luomaan suhteita mahdolliseen tulevaan työllistäjään. Myös paikallisen ilmiön tutkiminen antaa vahvempia valmiuksia työskennellä paikkakunnalla. Sodankylän sosiaalitoimessa mietittiin asiaa jonkin aikaa ja lopulta sieltä esitettiin minulle aiheeksi nuorten asiakkaiden ohjauksen vaikuttavuuden mittaamista. Sain melko vapaat kädet suunnitella tutkimusongelmien asettelua ja kehiteltyäni ideoita kävimme niistä keskustelua. Lopulta päädyin tämän tutkimuksen tutkimusongelmiin ja aloin kerätä niihin liittyvää tietoperustaa jo samana keväänä.

Aluksi tutkimussuunnitelman tekeminen eteni hitaasti aiheeseen tutustuen ja muiden opintojen ohessa. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä, ja oli haastavaa pohtia, mistä tutkimuksen toteuttamisen aloittaisi. Koin haastavaksi myös sen, että tietoperustan piti olla kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän valinnan vuoksi hyvin tarkkaan määritelty. Lisäksi tietoperusta täytyi saada tehtyä kokonaisuudessaan jo tutkimussuunnitelman vaiheessa, koska kyselylomakkeen tekeminen vaati tietoperustan olemassa olon. Muuten väittämien muodostamiselle ei olisi ollut perusteita.

Aloin työstää tutkimussuunnitelmaa tiiviimmin joulukuussa 2010 ja sain tutkimussuunnitelman sekä kyselylomakkeen valmiiksi maaliskuun–huhtikuun 2011 vaihteessa. Huhtikuussa toimitin kyselylomakkeet Sodankylän sosiaalitoimeen ja annoin ohjeistuksen niiden jakamiseksi perusjoukkoon kuuluville asiakkaille. Aineisto kerättiin aikavälillä 18.4.–22.5.2011. Olisin halunnut ajasta pitemmän, jotta vastauksia olisi saatu enemmän ja tulokset olisivat siten yleistettävämmät, mutta aikataulussa pysymisen vuoksi aika täytyi rajata.

Saatuani täytetyt kyselylomakkeet takaisin syötin tiedot heti SPSS 17.0 for Windows -ohjelmaan. Aloitin tulosten analysoinnin syyskuussa 2011, kun olin saanut muut opinnot suoritettua. Opinnäytetyöraportin kirjoittaminen tapahtui syys- ja lokakuussa 2011. Raportin kirjoittaminen sujui joutuisammin ja helpommin, kuin tutkimussuunnitelman teko. Se johtui varmasti siitä, että oma työ ja aihe olivat raportin kirjoittamisen vaiheessa tulleet jo tutuksi ja suunnitelmassa oli määritelty se, miten tutkimuksen suorittaminen etenee. Raportin kirjoittamisen vaiheessa siis tiesi mitä pitää tehdä seuraavaksi.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli mielestäni kestoltaan turhan pitkä. Itse olisin kokenut helpommaksi aloittaa opinnäytetyö vasta sitten, kun muut opinnot oli jo suoritettu, jotta olisin pystynyt alusta asti keskittymään vain tutkimusprosessiin. Toisaalta uskon, että prosessin pitkäkestoisuudesta on ollut jopa hyötyä. Kun prosessissa on tullut vaikeita kohtia ja eteneminen niistä on ollut haastavaa, on ollut mahdollista jättää opinnäytetyö syrjään joksikin aikaa. Samalla opinnäytetyöprosessi on kuitenkin omassa ajattelussa edennyt ja ongelmakohtiin on ajan kanssa löytynyt ratkaisu. Lyhyessä ja pitkässä prosessissa on siis molemmissa puolensa.

Mielestäni tämän tutkimuksen tuloksia pystytään hyödyntämään Sodankylän sosiaalitoimessa ohjauksen kehittämiseksi. Tutkimuksen tavoite on siis saavutettu. Vastaukset olivat muutamaa lukuun ottamatta jakautuneet selkeästi johonkin vastausvaihtoehtoon tai ainakin molempiin ohjauksen onnistumisen kannalta positiivisiin vaihtoehtoihin, joten tuloksia oli helppo tulkita ja ne olivat suuntaa antavia. Jos vastaukset olisivat jakautuneet tasaisemmin jokaiselle vastausvaihtoehdolle, olisi ollut vaikeampaa hahmottaa kokonaiskuvaa vastaa-

jien mielipiteestä. Vaikka vastausprosentti oli vain 30 perusjoukosta, vastausten selkeä jakautumien tiettyihin vastausvaihtoehtoihin lisäsi tulosten yleistettävyyttä perusjoukkoon.

Valmis opinnäytetyöraportti on toimitettu Sodankylän kunnan sosiaalitoimeen. Sosiaalitoimen työntekijöillä on mahdollisuus ottaa minuun yhteyttä, jos heillä ilmenee tutkimuksesta jotakin kysyttävää.

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkija noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Näihin toimintatapoihin kuuluu se, että tutkija on rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja tulosten arvioinnissa. Lisäksi tutkijan tulee noudattaa avoimuutta tuloksia julkaistessaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 24.) Tässä tutkimuksessa on pyritty toimimaan näiden ohjeiden mukaisesti. Rehellisyys näkyy esimerkiksi lähdemerkinnöissä. Huolellisuuteen ja tarkkuuteen on pyritty tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Erityistä tarkkuutta noudatettiin tallennettaessa tuloksia SPSS 17.0 for Windows -ohjelmaan. Tulosten julkaisemisen avoimuus toteutuu, kun opinnäytetyöraportti julkaistaan Theseus -tietokannassa. Rehellisyys ja avoimuus näkyvät tutkimuksen tulosten esittämisessä siten, että jokainen väittäminen on esitetty taulukoissa. Valikointia ei siis ole tehty.

Eettisyys tässä tutkimuksessa on toteutunut vastaajien henkilöllisyyden suojaamisella. Tutkija itse ei ole nähnyt tutkimukseen osallistujia, eikä kyselylomakkeeseen merkitty yhteystietoja. Myös Sodankylän sosiaali- ja terveystoimiston ohjaajien on tästä syystä mahdotonta tunnistaa vastaajia. Myös tutkimuksen aihevalinta oli eettisyyttä lisäävä, sillä aihe tuli toimeksiantona Sodankylän sosiaalitoimelta ja tutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä suoraan työelämän tarpeisiin, eli Sodankylän sosiaalitoimen nuorille työttömille antaman ohjauksen kehittämiseen. Eettisyyttä ja luotettavuutta lisäsi myös kyselylomakkeen tarkka saatekirje (liite 1). Siinä kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja tavoite sekä tiedot tulosten julkistamisesta ja käsittelystä tutkimukseen osallistujille, joten he tiesivät tarkkaan millaiseen tutkimukseen olivat osallistumassa ja mihin tarkoitukseen ja

millä tavalla heidän antamiaan vastauksia käytettäisiin. Lisäksi heille tiedotettiin mistä tutkimuksen tulokset ovat tutkimuksen valmistuttua saatavissa. Saatekirjeessä oli yksi pieni huolimattomuusvirhe. Siinä sanottiin, että kysymyksiä on yhteensä 43, vaikka niitä oli vain 40. Virhe jäi saatekirjeeseen kyselylomakkeen vielä muututtua. Virhe oli kuitenkin pieni eikä se vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin millään tavalla.

Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2005, 216). Alkulan ym. (1995) mukaan hyvän aineiston peruskriteerinä voidaan pitää luotettavuutta. Luotettavuus voidaan jakaa aineiston sisäiseksi ja ulkoiseksi luotettavuudeksi. Sisäinen tieto tarkoittaa tietoa siitä, miten hyvin kerätyt tiedot kuvaavat juuri niitä asioita, joita on ollut tarkoitus kuvata. Ulkoisella tiedolla tarkoitetaan sitä, voidaanko tutkittujen tiedot yleistää koskemaan laajempaa joukkoa. Sisäisen tiedon luotettavuus liittyy mielestäni läheisesti operationaalistamisen onnistumiseen. Kuten jo toin esille, tässä tutkimuksessa operationaalistaminen on mielestäni onnistunut hyvin. Ulkoinen luotettavuus, eli yleistäminen laajempaan joukkoon on heikompi, koska vastausprosentti perusjoukosta oli vain 30, ja ohjauksen toteutus vaihtelee paikkakunnittain. Vastausten perusteella ei siis voida lähteä kehittämään jonkin muun paikkakunnan nuorille työttömille tarjoamaa ohjausta.

Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta (Hirsjärvi ym. 2005, 216). Reliaabelius voitaisiin todistaa suorittamalla tutkimus uudestaan samoille henkilöille. Jos vastaukset olisivat samat, voitaisiin tulokset todeta reliaabeleiksi. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Tutkimus pitäisi kuitenkin suorittaa uudestaan heti, jotta kehitystä ohjauksessa ei ehtisi tapahtua. Tämä ei siis ole enää mahdollista tässä tutkimuksessa. Myös vastaajien anonymisuus estää edellä kuvatun reliaabeliuden testauksen tässä tutkimuksessa. Tutkimus voitaisiin kuitenkin suorittaa uudestaan eri otoksella.

Tämän tutkimuksen reliaabeliutta lisää se, että kyselylomakkeen tekemisen vaiheessa suoritin operationaalistamisen huolellisesti. Pyrin kyselylomakkeessa selkeyttämään vaikeita käsitteitä sulkeissa selittämällä arkikelisemmin mitä niillä tarkoitan. Tämän seurauksena väittämä on helpompi ymmärtää samalla tavalla,

oli sen lukija kuka hyvänsä. Käsitteiden operationaalistamisen onnistuminen varmistettiin tässä tutkimuksessa vielä esitestaamalla lomake perusjoukon ikäryhmään soveltuvalla henkilöllä, jolla ei ollut sosiaalialan koulutusta. Tällaisen henkilön arvion avulla vaikeasti ymmärrettävän ammattisanaston välttäminen kyselylomakkeessa vältettiin.

Kyselylomakkeessa oli muutamia väittämiä, joita olisin tulokset saatuani halunnut tarkentaa hieman. Näitä olivat väittämät 7, 20, 23 ja 39 (liite 2). Väittämässä 7 väitettiin, että asiakkaalle on esitetty ohjauksessa riittävästi tietoa kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikoista. Väittämään oli vaikea ottaa kantaa, jos vastaaja ei itse ollut osallistunut tai aikomassa osallistua kuntouttavaan työtoimintaan. Väittämä olisi pitänyt muokata sellaiseksi, että se olisi sopinut kaikille vastaajille ja silti mitannut sitä annetaanko ohjauksessa riittävästi vaihtoehtoja. Väittämässä 20 väitettiin, että asiakkaan onnistuessa ohjaaja on iloinen asiakkaan puolesta ja osoittaa sen. Tarkoitus oli mitata tulosten jakamista asiakkaan ja ohjaajan välillä positiivisten tulosten osalta. Iloisuuden kokeminen ja osoittaminen on hyvin subjektiivinen asia, joten tässä kohdassa operationaalistaminen oli voinut olla tarkempaa. Väittämässä 23 mitattiin dialogisuuden toteutumista ohjauksessa. Dialogisuus on monimutkainen kokonaisuus ja vaikka koin, että väittämä mittasi sitä onnistuneesta, todellisempi käsitys olisi voitu saada jakamalla dialogisuuden mittaaminen useampaan väittämään. Väittämässä 39 mitattiin yksilöllisyyden kehittymistä ohjauksen myötä. Tulosten mukaan se ei ollut kehittynyt kaikilla. Mielestäni yksilöllisyyden kokeminen liittyy itsetuntoon ja todennukaisempi kuva vastaajien omasta yksilöllisyyden kokemuksesta olisi saatu, jos kyselyssä olisi mitattu myös vastaajien itsetunnon tämänhetkinen tila.

Parhaimmassa tapauksessa tutkimuksen kaikista havainnoista saadaan mittaus-tulos kaikille muuttujille. Käytännössä näin hyvään tulokseen ei päästä lähes koskaan, vaan joudutaan olettamaan, että aineistossa esiintyy puuttuvia tietoja. Puuttuvaksi tiedoksi merkitty muuttujan arvo kertoo usein mittauksen epäonnistumisesta. (Alkula ym. 1995, 87–88.) Tässä tutkimuksessa muutamissa lomakkeissa oli puuttuvia tietoja. Puuttuvat tiedot olivat kuitenkin vähäisiä, joten ne eivät haitanneet tulosten tulkitsemista ja yleistettävyyttä perusjoukkoon merkittävästi.

9.2 Oma oppiminen ja omien oppimistavoitteiden saavuttaminen

Opin opinnäytetyöprosessin aikana tutkimuksen suorittamisen pääpiirteet. Koen hallitsevani erityisesti kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaiset pääpiirteet nyt, kun opinnäytetyöprosessi on tullut päätökseensä. Harjaannuin myös operatiivisissa ja kyselylomakkeen muodostamisessa. Koen, että tutkimuksen suorittamani osaisin seuraavassa tutkimuksessa tehdä ne paremmin. Panostaisin myös tietoperustan tarkempaan jäsentelyyn heti tutkimuksen alusta lähtien, sillä koin tietoperustan muodostamisen tutkimuksen haastavimpana osana. Tietoperustan oltua valmiina tutkimuksen suorittaminen alkoi sujua helpommin. Opin myös aineiston tilastollista käsittelyä SPSS 17.0 for Windows -ohjelman avulla.

Omat oppimistavoitteet olen määritellyt tutkimussuunnitelmaa tehdessäni. Oppimistavoitteeni oli opinnäytetyötä tehdessä syventää sosionomin (AMK) ECTS-kompetenssien mukaista osaamistani. Ensimmäisenä tavoitteenani oli kehittää yhteiskunnallista analyysitaitoani pidemmälle, sillä koen sen olevan vahvuuteni tällä alalla. Keskeistä yhteiskunnallisessa analyysitaidossa on osata tarkastella yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta erilaisista teoreettisista näkökulmista (Sosiaaliportti 2011, hakupäivä 22.2.2011). Opinnäytetyöprosessin myötä olen oppinut tunnistamaan nuoren yksilön ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen liittyviä erityispiirteitä. Tutkimuksen tuloksista pystyin muodostamaan käsitystä yhteiskunnan ja yksilön välisen vuorovaikutuksen toteutumisen käytännössä.

Toisena tavoitteenani oli kehittää opinnäytetyön tekemisen avulla asiakastyöosaamistani, koska sillä alueella koin tarvitsevani eniten tietoa ja taitoa. Teoreettinen osaaminen asiakastyössä kehittyi opinnäytetyötä tehdessä paljon, koska tietoperusta koostui isolta osin asiakastyön toteuttamisen kannalta olennaisesta ohjauksesta. Työn tuloksista sain tuntumaa asiakkaiden näkökulmiin ja siihen, mitä he kokevat tärkeäksi työntekijän ja itsensä välisessä suhteessa. Opinnäytetyön tekemisessä kehittyi myös eettinen osaamiseni, mikä oli kolmantena tavoitteenani. Eettinen osaaminen kehittyi tietoperustan lähdeaineistoa kerätessä, sillä siinä vaiheessa on kiinnitettävä huomiota lähteiden kirjoittajien arvovaltaan ja tunnettuuteen, lähteen ikään ja lähteen uskottavuuteen. Näillä kri-

teereillä voidaan arvioida lähteen luotettavuutta. Eettinen osaaminen kehittyi myös tutustuessani Hirsjärven ym. (2009) esittämään hyvään tieteelliseen käytäntöön.

Neljäntenä tavoitteenani oli yhteisöllisen osaamisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kompetenssien kehittäminen. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen minun osaltani toteutuu siinä vaiheessa, kun ohjausta aletaan Sodankylän sosiaalitoimessa kehittää tutkimuksen vastausten osoittamien kehittämistarpeiden mukaisesti. Viidentenä tavoitteenani oli kehittää reflektiivistä kehittämis- ja johtamisosaamista. Kehittymisosaamisen syventäminen onnistui opinnäytetyötä tehdessä tavoitteistani parhaiten, sillä siinä kehittyivät valmiuteni toteuttaa käytäntöpainotteista tutkimusosaamista. Tutkimuksen tavoitteena oli ohjauksen kehittäminen ja tutkimusta tehdessäni opin uuden tiedon tuottamista, jonka avulla kehittämistä voidaan alkaa toteuttamaan. Johtamisosaamisen syventämistä en saavuttanut opinnäytetyötä tehdessäni.

LÄHTEET

Aikio-Mustonen, K. & Kumpula, R. 2009. Loppuraportti – Oma sosiaalityöntekijä vaikuttaa nuoren elämäntilanteen paranemiseen. Hakupäivä 26.10.2010, <http://www.sodankyla.fi/index.php?sivu=perusturvapalvelut&id=4>.

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1995. Sosiaalityöntekijän koulutuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.

Amundson, Norman E. 2005. Aktiivinen ohjaus. Opas uraohjauksen ammattilaisille. Juva: WS Bookwell Oy.

Blomgren S. 2005. Toimivia palveluohjauksen elementtejä etsimässä? Kirjallisuuskatsaus suomalaisista palveluohjaustutkimuksista. FinSoc työpapereita 1/2005. Helsinki: Stakes.

Gibson, H. Cheryl. 1991. A concept analysis of empowerment. Journal of Advanced Nursing 16, 354-361.

Hirsjärvi, S. 1985. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Helsinki: Stakes.

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.

Järvikoski A. & Härkäpää K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Kavakka, M. & Strand, I. 2008. ”Normaaliin elämänrytmiin” - Kuntouttavan työtoiminnan vaikutus yksilön elämönhallintaan. Lapin yliopisto. Sosiologian koulutusohjelma. Pro gradu-tutkielma.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.

Kemppainen, E. 2004. Kuntoutuksen tavoitteet, keinot ja oikeusluonne. Teoksessa V. Karjalainen & I. Viikkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kokkola, A. Kiikkala, I. Immonen, T. & Sorsa, M. 2002. Mitä sinä elämältäsi haluat? Asiakaslähtöinen mielenterveyttä edistävä toimintamalli. Helsinki: Stakes.

Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Sosiaali- ja terveyshallitus Raportteja 8/1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Lindqvist, T., Oksala, I., Pihlman, M-R. (toim.) 2001. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:8.

Linnonsuo, O. 2004. Syrjäytymisestä selviytymiseen? Arviointitutkimus työttömien nuorten palveluohjauksesta. Kela Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 61. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana. 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Paju, P. & Vehviläinen, J. 2001. Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 18.

Pietiläinen E. & Seppälä H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Kehitysvammaliitto.

Piirainen, K. 1999. Asiakaslähtöisyys kuntoutuksessa: myytti vai todellisuus? Kuntoutus-lehti 4, 3-12.

Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveyden turvan tutkimuksia 1. Helsinki: Kansaneläkelaitos Kelan omatarvepaino.

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Seita-säätiö. 2011a. Seita-säätiö. Hakupäivä 2.9.2011, <http://www.seitasaatio.fi/seita-saatio/>.

Seita-säätiö. 2011b. Kuntouttava työtoiminta. Hakupäivä 15.9.2011, http://www.seitasaatio.fi/valmennus/valmennuspalvelut/kuntouttava_tyotoiminta/

.

Seita-säätiö. 2011c. Yksilövalmennus. Hakupäivä 15.9.2011, <http://www.seitasaatio.fi/valmennus/valmennus/yksilovalmennus/>.

Siljander, P. 1996. Syrjäytyminen – aatteiden murroksen kriisi. Teoksessa Siljander, P. & Ulvinen, V-M. (toim.) Syrjäytymisestä selviytymiseen – Vaikeuksien kautta elämänhallintaan. Oulu: Monistus- ja kuvakeskus. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita, 66/1996.

Sodankylän kunta. 2011. Perustietoa Sodankylästä. Hakupäivä 7.3.2011, <http://www.sodankyla.fi/index.php?sivu=perustiedot>.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. 2005. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Painotalo Auranen Oy.

Sosiaaliportti. 2011. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto - ECTS - kompetenssit. Hakupäivä 22.2.2011, http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikork_eakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Virjonen, K. 1996. Ammatillisen auttamistyön lähtökohtia. Hämeenlinna: Kirjayhtymä Oy.

Wikström, P., kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja, Sodankylän kunta, Sosiaali- ja terveystoimisto. 2011. Keskustelu helmikuu 2011. Keskustelupaikka Sodankylän sosiaali- ja terveystoimisto.

LIITTEET

LIITE 1: Saatekirje

LIITE 2: Kyselylomake

LIITE 3: Muuttujataulukko

HYVÄ KYSELYYN VASTAAJA

Pyydämme sinua antamaan arvokasta tietoasi vastaamalla tähän kyselyyn.

Tällä kyselyllä kerätään tietoa tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kuvata, millainen merkitys Sodankylän sosiaali- ja terveystoimiston ohjauksella on sodankyläläisten nuorten sosiaali- ja terveystoimiston asiakkaiden näkökulmasta heidän elämänhallintaansa työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen osalta. Tavoitteena on kehittää nuorille asiakkaille suunnattua ohjausta.

Tutkimuksen suorittaa Sodankylän sosiaali- ja terveystoimen toimeksiannosta Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Jenni Äärelä. Tutkimustulokset julkaistaan opinnäytetyöraportissa marraskuussa 2011. Opinnäytetyöraportti on sen jälkeen saatavilla Internetissä osoitteessa www.theseus.fi.

Antamiasi tietoja käytetään vain tämän tutkimuksen suorittamiseen. Voit palauttaa kyselyn oheisessa kirjekuoressa. Kysely palautetaan nimettömänä.

Kyselyssä on kaksi osiota ja yhteensä 43 kysymystä.

Ensimmäisessä osiossa (kysymykset 1–6) kysytään perustietojasi.

Toisessa osiossa (kysymykset 7–43) selvitetään Sodankylän sosiaali- ja terveystoimiston antaman ohjauksen merkitystä elämänhallintaasi työelämään ja koulutukseen kiinnittymisen keinoin. Toisen osion kysymykset ovat väittämiä, joihin sinun tulee ottaa kantaa ympyröimällä, oletko väittämän kanssa eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä vai samaa mieltä.

Vaihtoehdot:

1 Eri mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

3 Jokseenkin samaa mieltä

4 Samaa mieltä

Esimerkki:

Olen tyytyväinen ohjaukseen kokonaisuudessaan.

Eri mieltä= 1 2 3 4 =Samaa mieltä

Ohjaajalla tarkoitetaan tässä kyselyssä Sodankylän sosiaali- ja terveystoimiston kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaajaa ja sosiaalityöntekijöitä.

Ohjauksella tarkoitetaan tässä kyselyssä sitä ohjausta ja neuvontaa, jota olet saanut Sodankylän sosiaali- ja terveystoimiston työntekijöiltä aktivointisuunnitelmasi laatimisen jälkeen.

Kiittäen

Sodankylän sosiaali- ja terveystoimi
sosionomiopiskelija Jenni Äärelä

OSIO 1: PERUSTIEDOT

Vastaa rastittamalla itseäsi koskeva vaihtoehto tai merkitsemällä tieto viivalle.

---

1. Sukupuoli

- mies
 nainen

2. Ikä

_____ vuotta

3. Montako kertaa olet käynyt sosiaalitoimistossa ohjaajan luona?

- 1–3 kertaa
 4–6 kertaa
 yli 6 kertaa

Koska kävit ohjauksessa ensimmäisen kerran? (vastaa niin tarkasti kuin osaat)

---

4. Onko sinulla ollut joka käyntikerralla sama ohjaaja?

kyllä

ei

Jos vastasit ei, kuinka moni henkilö sinua on ohjannut?

_____

5. Koulutus

Valitse se/ne vaihtoehdot, jonka/jotka **olet jo suorittanut loppuun.**

en ole suorittanut mitään koulua

peruskoulu

lukio

ammattikoulu

muu, mikä? _____

6. **Tämänhetkinen tilanne** työssä ja koulutuksessa

työssä

työharjoittelussa/työkokeilussa/muussa aktivointitoimenpiteessä

kuntouttava työtoiminta Työ- ja elinkeinotoimisto

työttömänä työttömyysetuudella

työttömänä toimeentulotuella

koulussa, missä koulussa? _____

muu, mikä? _____

OSIO 2: OHJAUS JA OHJAUKSEN MERKITYS
ELÄMÄNHALLINTAAN TYÖELÄMÄÄN JA KOULUTUKSEEN
KIINNITTÄMISEN KEINOIN

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä sopiva vaihtoehto.

Vaihtoehdot:

1 Eri mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

3 Jokseenkin samaa mieltä

4 Samaa mieltä

---

7. Ohjauksessa minulle on esitelty riittävästi kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikkoja.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

8. Ohjauksessa on otettu huomioon omat toiveeni, kun tulevaisuuttani on suunniteltu.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

9. Ohjauksessa on ensin asetettu pienempiä tavoitteita ja edetty niistä isompiin.
(*esimerkiksi olen tutustunut työelämään harjoittelussa, ennen kuin olen hakenut itselleni työpaikkaa*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

10. Ohjauksessa on edetty minulle sopivaan tahtiin.
(= *ei ole pakotettu mihinkään, ennen kuin olen itse ollut valmis*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

11. Olisi hyvä, jos ohjaus tapahtuisi muussa ympäristössä kuin sosiaali- ja terveystoimistossa.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

12. Minut on osattu ohjata tarvittaessa Työ- ja elinkeinotoimistoon.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

13. Minut on osattu ohjata tarvittaessa Kelalle.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

14. Minut on osattu ohjata tarvittaessa oppilaitokseen.
(*oppilaitos = esimerkiksi Sodankylän lukio tai Lapin ammattiopiston Sodankylä-instituutti*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

15. Ohjaaja on helpottanut siirtymistäni asiakkaaksi Työ- ja elinkeinotoimistoon.
(*esimerkiksi ottamalla yhteyttä kyseiseen paikkaan esitelläkseen asiani tai muulla tavoin*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

16. Ohjaaja on helpottanut siirtymistäni asiakkaaksi Kelaan.
(*esimerkiksi ottamalla yhteyttä kyseiseen paikkaan esitelläkseen asiani tai muulla tavoin*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

17. Ohjaaja on helpottanut siirtymistäni opiskelijaksi oppilaitokseen.
(*oppilaitos = esimerkiksi Sodankylän lukio tai Lapin ammattiopiston Sodankylä-instituutti*)
(*esimerkiksi ottamalla yhteyttä kyseiseen paikkaan esitelläkseen asiani tai muulla tavoin*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

18. Ohjaaja on helpottanut siirtymistäni kuntouttavan työtoiminnan suorituspaikkaani.
(*esimerkiksi ottamalla yhteyttä kyseiseen paikkaan esitelläkseen asiani tai muulla tavoin*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

19. Kun olen kohdannut vastoinkäymisiä, olen saanut ohjaajaltani (tai ohjaajiltani) tukea.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

20. Kun onnistun jossakin asiassa, ohjaajani (tai ohjaajat) on iloinen puolestani ja osoittaa sen.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

21. Koen, että olen riippuvainen ohjaajani (tai ohjaajieni) tuesta liikaa.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

22. Koen voivani luottaa ohjaajaani (tai ohjaajiini) sosiaali- ja terveystoimistossa.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

23. Ohjauksessa keskustelu on sellaista, että ohjaaja arvostaa minun toiveitani, mutta osaa auttaa minua tarvittaessa muokkaamaan toiveitani ja tavoitteitani sellaisiksi, että ne on mahdollista saavuttaa.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

24. Ohjaus on lisännyt haluani hakeutua työelämään.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

25. Ohjaus on lisännyt haluani hakeutua Työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamiin aktivointitoimenpiteisiin.
(aktivointitoimenpiteet= *kurssit, työharjoittelut ym.*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

26. Ohjaus on lisännyt haluani hakeutua kuntouttavaan työtoimintaan.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

27. Ohjaus on lisännyt haluani hakeutua opiskelemaan.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

28. Ohjauksen ansiosta olen alkanut itse suunnata voimavarojani enemmän työelämän suunnitteluun.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

29. Ohjauksen ansiosta olen alkanut itse suunnata voimavarojani enemmän opiskelun suunnitteluun.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

30. Ohjaus on lisännyt kykyäni sitoutua työelämään.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

31. Ohjaus on lisännyt kykyäni sitoutua Työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamiin aktivointitoimenpiteisiin.
(aktivointitoimenpiteet= *kurssit, työharjoittelut ym.*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

32. Ohjaus on lisännyt kykyäni sitoutua kuntouttavaan työtoimintaan.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

33. Ohjaus on lisännyt kykyäni sitoutua opiskeluun.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

34. Ohjauksen aikana sopeutumiskykyäni erilaisiin tilanteisiin ja muutoksiin elämässä on lisääntynyt.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

35. Ohjauksen ansiosta olen oppinut kohtaamaan vaikeita tilanteita ja selviytymään niistä paremmin.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

36. Ohjauksen aikana pitkäjänteisyyteni on lisääntynyt.
(*pitkäjänteisyys = pystyn keskittymään paremmin ja pitempään johonkin asiaan hermostumatta ja luovuttamatta*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

37. Ohjauksen aikana olen alkanut kokea elämäni tasapainoisemmaksi.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

38. Ohjauksen ansiosta vaikutusvaltani omaan elämäni on mielestäni lisääntynyt.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

39. Ohjauksen ansiosta olen oppinut näkemään itseni ainutlaatuisena.
(ainutlaatuinen= *ei ole toista minun kaltaistani ihmistä, vaan olen ainutlaatuinen yksilö*)

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

40. Ohjauksen ansiosta pystyn näkemään oman paikkani tulevaisuudessa tämän yhteiskunnan jäsenenä.

Eri mieltä= 1   2   3   4   =Samaa mieltä

KIITOS AJASTASI JA VASTAUKSISTASI!

TAULUKKO 1. Muuttujataulukko

Tutkimusongelmat	Muuttujat	Kysymykset
1. Kuinka onnistunutta ohjaus on nuorten arvion mukaan?	Perustiedot	
	sukupuoli	1
	ikä	2
	ohjauskerrat	3
	Onko ohjaaja aina sama?	4
	koulutus	5
	tämänhetkinen tilanne	6
	Ohjaus: ohjaaja tuntee palvelujärjestelmän	12 - 14
	epävirallinen ympäristö olisi ohjauksessa mielekäs	11
	dialogisuus	23
	ohjaaja antaa riittävästi tietoa eri vaihtoehdoista	7
	ohjauksessa edetään osatavoitteiden kautta	9
	asiakkaan saattaen vaihtaminen palvelusta seuraavaan	15 - 18
	Asiakaslähtöisyys ohjauksessa: asiakkaan toiveet huomioidaan	8
edetään asiakkaan tahtiin	10	
luottamus	22	
vastuu tuloksista jaetaan asiakkaan ja ohjaajan kesken	19 - 20	

Tutkimusongelmat	Muuttujat	Kysymykset
2. Mikä on ohjauksen merkitys nuorten näkökulmasta heidän elämänsä hallinnalleen?	vältetään riippuvuussuhteita	21
	Elämänhallinta: motivaatio	24 - 27
	suunnittelu	28 - 29
	sitoutuminen	30 - 33
	voimaantuminen	35
	pitkäjänteisyys	36
	tasapaino	37
	yksilöllisyys	39
	sopeutuminen	34
	vaikutusvalta omaan elämään	38
kyky nähdä oma paikkansa yhteiskunnassa tulevaisuudessa	40	